

גליון באר הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

קרח

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
ובן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש
באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש
דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית
Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית
Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית
Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית
Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית
Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון
ארה"ב: Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2025 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי
להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון
באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת קרח

אמונה

- ד..... בריאה יברא ה' - האלוקים הרועה אותי.....
ז..... בזאת אני בוטח - מגן הוא לכל החוסים בו.....

תפילה

- ח..... ואנחנו בשם ה' אלוקינו נזכיר - להגיד כוחה של תפילה.....

אין יאוש

- יב..... מקום נתבצר - לעולם לא אבדה תקוות בר ישראל מלשוב בתשובה.....

הרחק ממחלוקת

- יג..... ולא יהיה כקרח וכעדתו - הרחק מן המחלוקת וביותר בראשיתה.....
יז..... על פי פעלו - עונש ושכר התלויים בענין המחלוקת.....

ספר"ק בת עין

ונראה לבאר על פי מוסר ודרך לעבודת הבורא ברוך הוא, דהנה ידוע (איכ"ר א לג) שישראל מוסיפין כח וגבורה בפמליא של מעלה, כמאמר הכתוב (תהלים סח לה) תנו עוז לאלוקים וגו', ובמה הן מוסיפין כח הנ"ל הוא באמונה, כשאדם מאמין באמונה שלמה שהכל תלוי ברצונו ית', ופועל כרצונו בכל העולמות, ועם כל הנאצלים והנבראים והיצורים והנעשים, ולשדד כל המערכות כולם הכל כרצונו. וכשאדם ידמה זאת תמיד ברעיוניו בלי הפסק ובלי היסח הדעת כלל, יבא לו פחד ויראה עליונה, ומתפחד ומתירא מפניו, בגין דאיהו רב ושליט עיקרא ושרשא דכל עלמין, והוא אסחר לכל עלמין, והוא בגו כל עלמין ולית אתר פנוי מיניה.

זאת היראה הוא רצונו ית', וכוונת הבריאה זאת היתה, כמאמר הכתוב (קהלת ג יד) והאלוקים עשה שייראו מלפניו, וכשאדם בבחי' היראה כזו, הגם שהעולם נברא בשם אלוקים שהוא 'הטבע' (פרדס שי"ב פ"ב) אעפ"כ כשאדם מאמין באמונה שלמה שהוא אדון כל ומשגיח ע"כ בפרוטרוט, ופועל הכל ברצונו, וירא ומתפחד מאת השי"ת יראת הרוממות, אזי הוא למעלה מן הטבע ויכול להשפיע אורות חדשים בעולמות עליונים ותחתונים, כי הוא למעלה מן הטבע.

וזוהו ג"כ כוונת הכתוב (במדבר טז ל) ואם בריאה יברא ה', פי' כי בריא"ה אותיות בירא"ה, היינו כשהאדם הוא בחי' יראת הרוממות כנ"ל, אז הוא למעלה מן הטבע, וגורם בזה שיברא ה' בכל העולמות אורות חדשים.

פרשת קרח

מחמת אי הסדר עם צאצאיו הקטנים, 'יהודה' הזמין סחורה ו'מחכה' בכליון עינים מתי תבוא לידו, ועוד כהנה וכהנה, וראשית חכמה עלינו להתבונן לדעת מה ה' אלוֹקֵךְ שואל מעמך*.

תחילה וראש הוא החיזוק באמונה שאין כאן שום טבע ומקרה ח"ו, אלא הכל בכל מכל כל הוא בהשגחה עליונה מדוקדקת על הכלל ועל הפרט, ואין

בריאה יבא ה' - האלוקים הרועה אותי
הנה נשתנו עלינו 'סדרי בראשית' ואין הימים כתיקונם, רבים 'נבוכים הם בארץ' כשאין איש יודע לנבא עתידות מה יהיה, הן בכלל הן בפרט, כי נשתבשו כל התכניות וה'סדרים' למיניהם, 'ראובן' תקוע בחוץ לארץ ואינו יודע מתי יחזור לביתו ולילדיו שבארץ ישראל, וכן להיפך, 'שמעון' העומד להשיא את בנו אינו יודע היכן תתקיים ה'שמחה' ובאיזה שעה, 'לוי' טרוד ומבולבל

א. מעשה ידוע הוא בקרב חסידי ליובאוויטש, אשר בימי הרה"ק המהר"ש זי"ע היה בעיר ליובאוויטש יהודי שזכה לכינוי 'דער משוגענער פון ליובאוויטש' (המשוגע של ליובאוויטש), באחר הימים פנה המשוגענער למשמשיו של הרבי שענין דחוף לו והוא צריך לדבר על כך עם הרבי, הללו שהכירו את טיבו לא נתנו לו בשום פנים ואופן להיכנס ב'יחידות' אל הרבי, אך הוא לא נתייאש ולא נתפעל מדחיותיהם של גבאים, וניסה בכל עת 'לתפוס' את הרבי, עד שפעם אחת נסע הרבי מחוץ לעיר - קפץ המשוגענער על עגלתו של הרבי, ושוחח עמו כשעה שלימה, ביציאתו מאת פני הקודש כשכולו זורח ופניו מאירים כשמש בצהריים, ביררו אצלו הגבאים אודות מה נסובה שיחתו עם הרבי, פתח המשוגענער וביאר להם ברוב חשיבות, כי עד עתה היה נהנה להיות המשוגענער היחיד של ליובאוויטש - ואין לו כל משיגי גבול וכיו"ב, והנה יש לו אח ורע בעיר הגדולה וויטעפסק הנקרא כמותו 'דער משוגענער פון וויטעפסק' והוא מתחנן אליו שיבוא לדור עמו בעיר הגדולה כי הרבה יותר מכובד"ג להיות משוגענער של עיר גדולה ולא של עיר קטנה כליובאוויטש, על כן, נפשו בשאלתו האם 'לוותר' על הכינוי החשוב דער משוגענער פון ליובאוויטש - כשאין לו מי ששיגי גבולו (מתחרה - קאנקארענץ) או לעבור לעיר הגדולה כי להיות 'שני' בעיר הגדולה עדיף מלהיות יחידי בעיר קטנה... אמרו לו הגבאים 'דו משוגענער' (משוגע שכמותך), וכי על שגיונות שכאלו עכבת ובלבלת את הרבי כשעה שלימה, נענה להם מיודעינו משוגע, משוגע, אבער שכל דארף מען האבן. כלומר, עם כל השגיונות שלי אבל עדיין צריך 'שכל', כלומר להיות משוגע עם שכל, ועל כן עלי לבוא לחלות את פני הרבי ולשאלו כדת מה לעשות. ויש מקום לרמז בה, כי העולם נברא 'עולם שנה נפש' (ספר יצירה ו א), וכמו שיש משוגענער ב'נפש', כן יש ב'שנה' - לכל איש יש זמנים שהוא בבחינת 'משוגענער' - יזהרו נא לכה"פ אבער שכל דארף מען האבן, לא לאבד את כל המדרגות והקניינים... וכמה שידו משגת ומגעת ישאר על עמדו ולא יפול לעמקי שאול ל"ע.

ולדין ייאמר, גם ב'עולם' יש זמנים של כעין 'שגעון'... כשהעתים אינם כזמנים רגילים, 'סדר היום' משובש לגמרי, אין איש יודע מה יהיו סדריו ומעשיו בזמן הקרוב, וכל שכן שאי אפשר לערוך תכניות (פלאנען) לזמן רחוק יותר... אך עדיין 'שכל דארף מען האבן', שלא לאבד את דעתו לגמרי, ושלא 'לצאת מחוץ לדעתו' ולרדת לגמרי ממצבו ומעמדו, אלא מצד אחד יראה לנצל עד כמה שאפשר את הזמן, וכל ערום יעשה בדעת, ומאידך לדעת מה רצון ה' מעמו בתקופה זו.

ב. ידוע מה שכתב רבינו הרמב"ם (פ"א מהל' תעניות ה' ב-ג) וז"ל, ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן וכו', וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם. אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו, וצרה זו נקרה נקריית (מלשון מקרה) הרי זו דרך אכזריות וכו', עכ"ל.

לפני למעלה מיובל שנים, אירע שכמה מטוסים (פליגערס) נפלו באותה תקופה, באותו זמן היה אברך שהוצרך ליסע לחו"ל, וחשש ופחד מאד מנסיעה כזו, ויפן אל הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע לגלות לו תעלומות לבו, אמר לו החזון איש,

כאן שום 'בלבול' אלא כך הוא 'הסדר' הנכון ביותר, ואף אם בעיני בשר נראה שהכל 'הפוך', אך באמת זהו האופן 'הישר'^ג, וכדכתיב (תהילים צב טז) 'להגיד כי ישר ה'', וכך היא ההנהגה הטובה ביותר^ד עבור האדם^ה. עוד בנותן טעם להביא מה שכתב הגאון רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל בעניין מסעות בני ישראל במדבר, דכתיב (לעיל ט יט-כב), 'ובהאריך הענן על המשכן ימים רבים ושמרו בני ישראל את משמרת ה' ולא יסעו,

וכי חושב אתה שה'מטוס' הוא הנופל, הלא האדם הוא הנופל... ועל דרך זה ממש גם לזמנינו אנו, 'בניינים' אינם נופלים על ידי פגיעת 'טיל' (missile)... אלא הקב"ה הוא ששילח אותם חיצו מוות שגרמו למה שגרמו רח"ל...

מעשה שהיה בזמנו של רבי ירוחם ממיר זי"ע שהרבה כפריים נסעו יחדיו לעבר העיירה מיר, ובעלותם על הגשר שעל פני מימיה של מיר, קרס הגשר, וכל הכפריים מצאו את מותם. כשבא הדבר לאזני רבי ירוחם נענה ואמר, הנה, מלך בשר ודם צריך לשמור על הפושעים שנתפסו למלכות, על כן הוא נותנם בבית האסורים ומשמרם עד בוא הזמן המיועד לקיום גזר דינם, או אז יוציאם להורג. לא כן הוא דרכו של מלך ממ"ה הקב"ה, אלא הוא נותן לכל פושע להמשיך את שגרת חייו. ובבוא הזמן המיועד מזמן את כל המחויבים מיתה לפונדק אחד, מעל לגשר אחד, ושם הוא נוטל את חייהם. ופשיטא ואין צריך לומר כי טיפשות גדולה היא לומר, מפני שעלה זה על גבי הגשר נפל ומת וכל כיוצא בזה. אלא הנכון לומר - מפני שהוצרך זה למות העלהו הקב"ה על גבי הגשר. וכאמור, אנשים לא נפגעו או נהרגו מחמת ש'בדיוק' היו באותו מקום שבו פגע ה'טיל', אלא אדרבה, הקב"ה הזמין אותם למקום הנזק כי כך נגזר מלעילא, וההשגחה העליונה היא שסיבבה מי יהיה בסמיכות מקום, מי יהיה שמור ומי לא... כי 'מי יחיה ומי להיפך' כבר נגזר הכל בראש השנה...

ג. ידוע משלו של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, לאיש כפרי שלקה בעיניו ר"ל והיה רואה כל דבר בעיקום, והנה, כל עוד ששהה ב'כפר' הקטן שם הבתים בני קומה אחת לא היה כל כך נזק בראייתו העקומה (כי לא ראה בזה סכנה גדולה כ"כ אם הבנין עקום מעט), פעם אחת נקלע הכפרי לעיר הגדולה, שם עומדים על תילם בניינים גבוהים ורמים בעלי קומות הרבה, ומחמת מומו היה נדמה לו כי הבניינים עומדים עקום ומטים ליפול בכל רגע, מיד החל להרים קול זעקה, אחינו בני ישראל... חוסו על נפשותיכם והמלטו... כי גדולה הסכנה שמא תקברו בעודכם בחיים תחת שברי הבניינים, ותרב הבהלה עד מאוד והמון העם נחפזו לנוס בטרם... היה שם חכם אחד אשר הבין כל אשר נעשה וקרא בקול, עמדו על מעמדכם והחישו נא מהרה רופא עיניים, הכל תמחו על דבריו והביטו עליו כחסר דעה שאינו ממנהר להציל עצמו, כי מה יועיל רופא עיניים בעת צרה כזאת כשעוד מעט קט מתמוטט עליהם כל הבניין... אך הלה המשיך בשלו 'לרופא עיניים אני צריך', לבסוף הגיע רופא עיניים ובדק את עיני הכפרי, 'פשפש ומצא' כי הלה בעל מום הוא, והתברר לכולם שהכל על מקומו עומד בשלום, אלא שזה האיש רואה הכל בעיקום וטעות. והנמשל, לאותם שראיתם והבטתם על מעשי העולם בעיקום הוא - כשאינם זוכרים כי ממילא הכל מונהג ממעל, (הם חושבים שהעולם 'עקום', ובאמת הם העקומים), אין להם אלא לפקוח את עיניהם באור האמונה, ואז יווכחו היטב כי 'ישר דבר ה'', אין כאן בירה דולקת, והכל מתנהל בחסד וברחמים.

ד. וכך כתב בעל 'נפש החיים' זי"ע (דרשות מהר"ח שה"ש א ז) בפסוק (תהלים כג א-ב) 'ה' רועי לא אחסר בנאות דשא ירביצני, על מי מנוחות ינהלני', כי פעמים שהשה רוצה להמשיך בדרכו מאחר שנראה לו שבמקום פלוני יש 'מרעה שמן וטוב' ושם ימצא מרגוע לנפשו ושובע לרעבונו, והנה בא בעה"ב ומושיבו דייקא במקום הזה אשר הוא עומד (ירביצני מלשון 'הרביץ בהמתו' - הושיב אותה), והשה איננו מבין על מה ולמה יענהו בעה"ב... והאמת, כי רק במקום ההוא יש 'נאות דשא', ע"כ ירביץ את צאנו, שישארו במקום זה למלאות שובע וחסרון רעבונו. וכן להיפך, פעמים שהשה רוצה להישאר על עמדו במקום מסוים, ובא בעה"ב ומכה בו ודוחקו להמשיך בדרכו ואף אז לא יבין השה מדוע נגזר עליו להתייטר תחת שבטו של בעה"ב, ובאמת, מטרתו של בעה"ב להוליכו ולנהלו עד ל'מי מנוחות' שם ירווה צימאונו במים זכים וחיים... ולדידן, פעמים מעביר הבורא את האדם ממקומו למקום אחר והוא מצטער ע"ז באמרו הלא טוב לי שבת פינת ביתי, ולא ידע כי בחמלת ה' עליו נהיתה זאת כי שם טובתו באמת. לאידך, פעמים שהאדם חושב, אוי לי, כי 'נתקעתי' בכולל פלוני, בעסק פלוני, וכל נסיונותי למצוא מקום חדש עולים בתוהו, וכיו"ב לענין מקום עבודת הפרנסה, שמחמת סיבות שונות עושה 'השתדלויות' למצוא מקום חדש - 'בוס' חדש וכיו"ב, והכל מתנהל לו להיפך... אז ידע כי הקב"ה 'מריצו ומושיבו' באותו המקום כי דייקא שם הוא מקום הצלחתו וכו' וברבות הימים ימצאנו.

רב במדבר 'בארץ לא זרועה' (שהרי באותה שעה עדיין לא נגזר עליהם לשבת במדבר ארבעים שנה), וכל 'חניה' עיכבה אותם מלהגיע למקום חפצם לארץ נושבת, ואעפ"כ עשו כדבר ה' וחנו ולא נסעו, ולא עוד אלא שבכל עת שחנו הוצרכו לפרוק כל משאם ולהעמיד את המשכן כמו שהם עומדים 'להשתקע' במקום זה לאורך ימים ושנים, וטרחו הרבה בתיקון וסידור כל ג' המחנות על תילם - בלא שמץ ידיעה אימתי יצאו שוב לדרך, ומי יודע, אולי כל טורח זה לא יהיה אלא רק ללילה אחד...

וכל סדר החיים במדבר היה בלא שום 'תכנית' (פלאן) ידיעה... ועל כך העיד הכתוב בשבחים של ישראל

ויש אשר יהיה הענן ימים מספר על המשכן וגו', ויש אשר יהיה הענן מערב עד בקר ונעלה הענן בבקר ונסעו או יומם ולילה ונעלה הענן ונסעו, או יומיים או חדש או ימים בהאריך הענן על המשכן לשכון עליו יחנו בני ישראל ולא יסעו, וקצת צ"ב מדוע האריכה התורה לתאר את סדר החנייה, ולאידך לא מצינו שום רמז בפסוקים כמה זמן היה נמשך המסע ממקום למקום, ומה מעלה יש בויחנו יותר מאשר בויסעו.

ומבאר, שהנה בוודאי בני ישראל היו רוצים ליסע תיכף ומיד לארץ ישראל, מבלי להתעכב זמן

מין הבאר

ובזה עצמו יש תכלית נפלאה שנסתכל כלפי מעלה, נמתין ונייחל לישועת ה', הנה אמרו חז"ל גבי יעקב אבינו (פסחים נו.) 'ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה, אמר שמא חס ושלום יש במטתי פסול כאברהם שיצא ממנו ישמעאל ואבי יצחק שיצא ממנו עשו, אמרו לו בניו שמע ישראל ה' אלו קינו ה' אחד, אמרו כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד, באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'. נוראות רמז בזה הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (פרשת ויחי) יש לפרש כיון שראה שאין פסול, א"כ מאי טעמא לא רצה הקב"ה שיגלה הקץ, ואמר הטעם, כדי שיהיה ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, כלומר, שלא ידעו בני ישראל מתי יבוא קץ הגאולה, ויהיו מחזיקים בתורה ומצפים כל יום לאמר - היום הגיע הזמן. ואילו ידעו בתחילת הגלות אריכות הגלות כל כך, היו מתיאשים עד אותו הזמן, ולא היו יכולים לסבול ח"ו, והיינו כבוד מלכותו לעולם ועד, היינו, כיצד אכן יהיה כבוד ה' לעולמי עולמים - ע"י שבכל יום יאמרו היום אם בקולו נשמע תבוא הגאולה, ע"כ. כלומר שזהו כבוד מלכותו שבני ישראל משתוקקים ובכל יום מצפים - היום יבוא המשיח, היום תהיה הגאולה.

ומדרך העולם נלמד, כהיום שהמציאו את המכשירים המורים דרך (g.p.s. וכיו"ב) שפעמים האדם נוסע ובדרכו הוא נתקל בפקק (טרעפיק) והלה מורה לו להישאר באותו מקום ולא לעשות כמעשה חברו שסטה מדרכו ימין או שמאל לרחוב הנראה כפתוח וריקן, ולא עוד אלא פעמים שהוא מכניסו במכוון ל'פקק', אמנם בהגיעו למחוז חפצו הינו מגלה לבסוף שהקדים את רעהו שנכנס לרחוב הפתוח במחצית השעה, וביאור הדבר, כי אותו כלי רואה הכל מלמעלה ובהוא רואה להדיא כי דרך זו הסתומה אינה סתומה אלא לזמן קצר אבל מיד בהמשך הדרך הכל יפתח, ואילו זה שאין ראייתו אלא מלמטה נדמה לו כי רק הנראה כפתוח הוא באמת פתוח ובהוא הנו טועה בדרכיו ל"ע... והנמשל פשוט... פעמים נראה לאדם שה'דרך' לישועתו חסומה וסתומה, והוא מהלך סחור סחור מבלי דעת מאין יבוא עזרו, ידע, שאדרבה, דייקא בזו הדרך הוא מתקרב בכל עוז לישועתו הקרובה במהרה בב"א.

ה. איש יהודי היה ושמעו רבי יחיאל פיק ז"ל, אשר חננו השי"ת בעשירות אדירה [ותרם מהונו להחזקת הרבה מוסדות התורה של חסידי גור ולישיבת פוניב'ז, והקים את 'בנייני פיק'], והיה מספר את 'סוד' עשרו, כי ביום חתונתנו הוצרך לנסוע ברכבת (באן) לעיר שבה נועדה להתקיים שמחת נישואיו, אלא שבטעות עלה לרכבת הנוסעת לצד השני, ורק כאשר ירד מהרכבת בתחנה האחרונה התברר לו טעותו, אלא שלא היה בחיקו מעות כדי נסיעה ברכבת לצד הנכון, וכך עמד בתחנת הרכבת מבלי לדעת מה לעשות ומירר בבכי בחוסר אונים... והנה עבר שם הרה"ק ה'שפתי צדיק' מפילץ זי"ע וניגש אליו ושאלו בחור'ל מדוע אתה בוכה, השיב, איני 'בחור' אלא הנני חתן ביום חופתו... וסיפר לו כל אשר קרהו, מיד נתן לו ה'שפתי צדיק' דמי הנסיעה, והוסיף לאמור לו, לך כבר לא יחסר כסף כל ימי חייך כי בכית על כך ביום חופתך... ועד"ז יאמר לכל אותם ה'חתנים' שאינם 'מסודרים'... כי בעז"ה מאחר שדבר זה מעיק על לבם ביום החופה ממילא בוודאי יפעלו כל טוב להיות 'מסודרים' הרבה כל ימי חייהם...

דלכן אין אות זיין בכל פרק 'יושב בסתר', כי הבוטח בה' אינו זקוק 'לכלי זיין' ואויביו נופלים תחתיו ומתבטלים ממנו כל הפנעין רעין ומרעין בישין.

ובך כתב הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (בספרו 'זכור למרים' פרק ב') וז"ל, יעץ הכתוב וזירו אותנו לכל אחד ואחד באיזה מדריגה שיהיה, שנחזק את עצמינו בעת ההיא (בעת 'חבלי משיח') במידת הבטחון ובזכותה ננצל בולנו ממידת הדין, וראיה לכך מצינו במעשה דלוט שמסר את נפשו להגן על אורחיו המלאכים באמרו (בראשית יט ה) 'רק לאנשים האל אל תעשו דבר כי על כן באו בצל קורת', והיינו, שהם בטחו בי שאוכל להצילם מידכם, ואם כן שומא עלי לעשות כל אשר בידי להצילם, והנה נחזה אנן, הרי ידענו שלוש לא היה אדם כשר כלל בדכתיב (בראשית יג יא) 'ויסע לוט מקדם' ואמרו חז"ל (רבה מא ז) 'הסיע עצמו מקדמונו של עולם', מכל מקום הבין בדעתו שהוא מחויב להגן ולהציל את הסומך עליו [ואף נכתב זאת בתורה לשבחון], ואם כן, ק"ו בן בנו של ק"ו, כאשר יבטח האדם בה' שהוא מקור הרחמים והחמלה, כאשר יבטח בו האדם בוודאי יעזרהו להנצל מכל רע"ט.

ואמר 'ושמרו בני ישראל את משמרת ה' ולא יסעו' - במה שמרו על משמרת ה', בכך שלא נסעו. אמור מעתה, כי בעינינו נראה שה' ויסעו' הוא נסיון גדול יותר מה' ויחננו', והתורה מעידה שה' ויחננו' ברצון הבורא עדיפא טפי במעלת האמונה והבטחון.

ומסיים הרש"ר הירש, שכל זאת עשה הקב"ה להרגילם במידת הסבלנות וההכנעה וההתבטלות לרצונו ית' מתוך האמונה המהורה שאנו וגורלנו מופקדים ביד אבינו שבשמים, האלוקים הרועה אותנו עד היום הזה, ואין לנו אלא לילך אחריו בצאן אחר הרועה'.

בזאת אני בוטח - מגן הוא לכל החוסים בו

בתיב (תהלים כו ג), 'אם תחנה עלי מחנה לא יירא לבי אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח', וביאר הר"ק 'החזוה' מלובלין זי"ע, כי כוונת הכתוב היא, שמאחר שבזאת אני בוטח ויש בי מידת הבטחון שוב לא יירא ליבי אף אם תקום עלי מלחמה" (הובא בספר 'אזור אליהו' להגה"צ רבי אליהו הארשאווסקן אב"ד דאהרביטש פר' דברים). ומה נמלצו דברי ה'אבודרהם' (סדר התפלה למוצ"ש)

ו. ונביא מקצת מלשונו העריבה של הרש"ר הירש, 'וזהו הלקח של המסע במדבר, שממנו למדנו לכל הדורות ללכת אחרי הנהגת ה' במסירות ובנאמנות, אף אם אולי נראה לנו שהדברים בלתי מובנים. לעתים הוא מורה לנו לעזוב את מה שהתחלנו לאהוב, ולעתים הוא דורש מאתנו לעמוד איתן במצב בלתי רצוי, ואף על פי כן אנחנו מקבלים ומקיימים בשמחה את כל מה שהוא מצווה עלינו, שכן תחת שבט הרועה של הנהגתו תמיד נהיה מאושרים, ונאמנותנו לה' ושמיעתנו בקולו הן המביאות לנו את האושר. תמיד נהיה מוכנים לשים את כל מבטחנו בה' וללכת אחריו ליעדים בלתי יעודים בדרכים נסתרות, לחכות ולייחל לו באורך רוח, או ללכת אחריו בעוז נפש - הכל לפי הכוונת הנהגתו. ז. ולדין ייאמר, כי בוודאי כל אותם המצפים לישועת ה', כל אחד בעניינו, שיותר היה נקל עליהם אילו היו יודעים אימתי תבוא הישועה, פלוני המצפה לזיווג היה 'מסכים' להמתין עוד זמן מה אם היה יודע בבירור שבזמן פלוני ימצא את זיווגו... כמו כן מי שאין לו בנים 'מוכן' לסבול עוד אם יזכה להבטחה גמורה שבעוד כך וכך זמן יושע... גם האיש הדחוק לפרנסתו היה רגוע יותר אם היה מתבשר ש'כעת חיה' יזרח מזלו (ועד אז כבר יסחוב את ה'עגלה')... וכולם זועקים פה אחד, כי ארכה לנו השעה ואין קץ לימי הרעה... אך הא גופא רצון השי"ת, שלא נדע מתי 'נזוז' ממקומנו, אלא נקבל את כל העובר עלינו בסבלנות ובאהבה ובצפייה לישועת ה' מבלי לדעת את העתידות... ח. שמעתי מפי עדים נאמנים, ממה שסיפר להם אברך ת"ח וצדיק, שבשנת תשנ"א בטרם פרוץ מלחמת המפרץ (עיראק) היה דר בארה"ק, ואילו משפחתו הרחבה היו דרים בחו"ל, והם דחקו בו מאד שיעזוב את ארה"ק ויסע לגולה עד יעבור זעם, לכן בא האברך לפני רה"י שלו מרן הגרא"מ שך, ושאלו כדת מה מוטל עליו לעשות בנידון זה, רה"י לא נתן לו לצאת לגולה, אמנם לאחר שהפציר כי הבני המשפחה הוסיפו לדחוק בו הסכים לו רה"י והוא נסע. בגמר המלחמה חזר האברך, ונכס אל הרא"מ כשתכריך חידושי תורה בידו - ואמר, רבי, חידושים הללו כתבתי בישיבתי בגולה במשך תקופת המלחמה, אמר לו רה"י, אכן מעיקרא ידעתי בני ידעתי כי תשב שם על התורה ועל העובדה, וידעתי שתחזור משם עם 'חידושים' נשגבים, אבל גם זאת ידעתי כי הפסדת את ה'קרבת אלוקים' שהרגישו תושבי ארה"ק בכל תקופת החרדה והמלחמה.... ט. מאמר זה אמר הגה"ק ה'חפץ חיים' בימות מלחמת העולם הראשונה, כשנדד הח"ח יחד עם בני הישיבה מחמת המצוק, משהתקרבה חזית המלחמה לסמילוביץ נאלץ הח"ח להרחיק נדוד לתוך רוסיה וחנה בשומיאץ פלך

באר הפרשה - פרשת קרח

ואנחנו בשם ה' אלוקינו נזכיר - להגיד כוחה של תפילה
בפרשתן (מז לז), 'וכל ישראל אשר סביבותיהם נסו
 לקולם כי אמרו פן תבלענו הארץ', הקשה
 הרה"ק ה'שר שלום' מבעלזא זי"ע, א. תמיהה בלשון
 הכתוב, שהיה לו לומר 'נסו מקולם', ומהו 'לקולם'.
 ב. תמיהה על מעשיהם, מדוע 'ברחו' ועל מה ברחו, וכי
 אפשר לברוח מגזירת הבורא ית"ש, והרי 'מלוא כל הארץ
 כבודו', ואם עלה ברצונו שתבלע אותם הארץ אזי גם
 אם יברחו למקום אחר - תפתח שם הארץ את פיה ושם
 תבלעם, וכבר נאמר (תהילים קלט ז) 'אנה מפניך אברח'.
 ומבאר ה'שר שלום' זי"ע, כי הנה ירושה היא לנו
 מאבותינו בח התפילה, וכמו שנאמר (בראשית
 כז ב) 'הקול קול יעקב', וזה כלל גדול על כל צרה
 וצרה שלא תבוא - לתפוס את 'הקול', ר"ל להרים
 קולנו ולצעוק אל אבינו שבשמים בתפילה ובתחנונים
 ועי"ז מסתלק הצער תיכף ומיד, וזהו ביאור הכתוב

מוהילוב. שם באו כמה וכמה קוזקים לחפש אחר עריקים וצעירים שהשתמטו מהגיוס להביאם לפני מפקדם, ובישיבה
 נמצאו רבים כאלו - צעירים בגיל הגיוס (רק כעבור זמן כשנודע למפקד חשיבותו של החפץ חיים עזבם לנפשם), כל חיפוש כזה
 היה מטיל אימה על כל בני הישיבה ועל רבם הח"ח. וכה הובא בספר החפץ חיים חייו ופעלו (עמוד קיג) וז"ל. פעם
 כשבגלל החיפושים המוגברים דאג החפץ חיים מאד במשך כל היום, והיה שרוי אותו יום כולו בתענית. בערב הרגיש
 עצמו מרוענן ומעודד ושלח מיד אחרי חתנו ר' צבי, וסיפר לו, כי מצא עצה בתורה, כאשר דרשו אנשי סדום מלוט
 שיוציא אליהם את אורחיו כדי לענותם, הפציר לוט בשכניו הסדומיים לבל ירעו לאורחיו - 'כי על כן באו בצל
 קורת'. לאמר, מאחר שבאו בצל קורת הריני אחראי להגנתם. הגע איפוא בעצמך, טען החפץ חיים, אם לוט
 שבשבתו בסדום לא היתה צדקותו מרובה בכל זאת הכיר ביסוד זה שעליו להגן עליהם, מעתה, עאכ"כ אם נטיל
 עצמנו תחת חסותו של ריבון העולמים, ודאי שלא יעזבנו. ואמנם, כך הוה. במשך כל הזמן לא גויס שום תלמיד
 של הישיבה לצבא...

ולשבר את האוזן בדרך משל, ליהודי זקן ושבע ימים שנשען על אברך צעיר לימים, לפתע ראה האברך כי השעה
 מאוחרת, ועליו למחר למקום פלוני. מה עשה, שמט ידו מתחת ידי הזקן והלך לו לדרכו ללא אומר ודברים... אין
 צריך לומר שהזקן נפל ונחבט בראשו ה"י, והנה כל בר דעת יוכיח את האברך וכי מן היושר להתנהג כן... אין לאדם
 הגון כמותך לתת למי שנסמך עליך ליפול עדי ארץ. כיו"ב כאשר בשר ודם סומך ובוטח בה, ברור הדבר שלא
 יעזבנו בידו. ורימזו כן במאי דכתיב (דברים לב ד) 'א-ל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא', היינו שהסומך על הקב"ה
 זוכה לכל טוב, שהרי 'ישר הוא', ואינו מדרך הישר להסתלק מן המקום כאשר אחרים נשענים עליו.
 י. בשנת תשכ"ז בזמן מלחמת ששת הימים היה מצב מתוח בקרב כל בני ישראל בכל העולם כולו, ובכל מקומות
 מושבותיהם נערכו עצרות תפילה, גם בביהכ"ס הנודע 'שומרי שבת' בעי"ת בארא פארק נערכו משמרות תהלים,
 היה שם יהודי בא בימים שראה איזה אחד מהצעירים יוצא באמצע התהלים... עקב אחריו, לראות מה כל כך נחוץ
 (וויכטיג) לו דייקא באמצע תהלים. ומצא שהוא מוציא מכיסו איזה 'כלי' קטן... שאלו הזקן, מה זה בידך... ויאמר זה
 הרדיו... שאפשר לשמוע מה נעשה, ומאחר שיש לי קרובים בארץ ישראל והנני מאד מתוח יצאתי מעט חוצה
 לשמוע את ה'נייעס'. אמר לו, נאר וואס דו ביסט (שוטה שכמותך), בכלי זה שומעים את ה'נייעס, אבל כאן (בתוכי ביהמ"ד)
 מאכט מען די נייעס... (עושים את החדשות, כלומר קובעים מה יהיו החדשות טובות או ח"ו...) מדוע תעזוב את זה לטובת זה.

סיפר הגאון רבי זאב איידלמאן, כי בזמני המלחמה בארה"ק בשנת תש"ח שררו פחד ואימה ברחובות עיה"ק
 ירושלים, באחד הימים כשנרגעו הרוחות במקצת (ע"י מתווכים שהרגיעו מעט בין הצדדים) יצא הגרי"ז גאב"ד בריסק וצ"ל
 מביתו כדי לטייל מעט ולשאוף אויר צח (הוצרך לטייל בכל יום בפקודת הרופא).

בהולכו ברחוב פגש באחיו של רבי זאב ושאל אותו על המצב, השיב הלה, כי יום האתמול היה יום קשה ביותר,
 זריקת הפאגאזים (ההפגזות) היו חזקות מתמיד, ענה לו הגרי"ז, אכן אתמול באמת היה מצב נורא אבל דייקא מחמת
 כן ידעו והבינו הכל שצריך להפיל תפילה ולהעתיר על רחמים מרובים לא-ל נורא ואיום. אבל היום כאשר נרגע
 המצב הרי הכל מסיחים דעתם, ועוברים לעניני היום יום, והאמת היא שדייקא בגלל זה זקוקים היום לרחמים מרובים.
 והוסיף ואמר, אנשים רגילים שכאשר יש מעט הרווחה לאחר צרות קשות, ששים ושמים, ואולם א"א לשמוח
 עד שהישועה היא שלימה. וראיה לכך, ממרדכי היהודי, שאף שכבר ראה מעט הרווחה בזה שאסתר נלקחה להיות
 מלכה במלכות אחשורוש והוא גם היה זה שגלה כי שומרי המלך רצו לשלוח יד במלך אחשורוש וכבר הרכיב המן

בענייננו, שכאשר ראו בני ישראל את העונש הנורא שהגיע לקרח ועדתו מיד נסו לקולם^א, שמאחר שפחדו שמא תבלענו הארץ על כן זעקו והתחננו אל ה' (הובא במאמר קדישין).

והזמן גרמא להתחזק^ב ולהחזיק ב'עמוד התפילה'^ג, אשר היא מצוות עשה מדאורייתא הנהגת בזמן הזה, וכמו שנודעו דברי רבינו הרמב"ן (בהשגותיו על ספר המצוות להרמב"ם, מ"ע ה) לבאר מה שנאמר (דברים יא יג)

בציווי המלך את מרדכי על הסוס עכ"ז לא היה שש ושמה, ולא שקט על מקומו, אלא כפי שכתוב במגילת אסתר (י יב) וישב מרדכי אל שער המלך, ופירש"י לשקו ולתעניתו, וזאת לאחר שכבר התחילה להתנוצץ הישועה, כי כל עוד שלא היתה הישועה בשלימות צריכים לעורר רחמים מרובים כמו לפני כן.

ואמנם, הגרי"ז ישב כל זמן ההפוגה ואמר תהלים ועורר את מקורביו שעתה הוא הזמן לומר תהלים ולעורר רחמים, באומרו, שלעתיד לבוא כשיראו מה היו יכולים לפעול באמירת תהלים ימרוט כל אחד את שערות ראשו למה לא אמר יותר תהלים.

יא. ואמנם כן, התפילה היא 'המקלט' של יהודי, לשם הוא 'בורח' בעת צרה, והיא לו למחסה להגן עלינו מפני הרעה. את זו דרש הש"ך (עה"ת) מגורי האר"י בלשון הכתוב שנאמר בפרשת ואתחנן (ד מא-מג) לעניין ערי מקלט, אז בידל משה שלש ערים וגו', ונס אל אחת מן הערים האל וחי, כי 'שלש ערים' הם 'כנגד שלוש תפילות שהן מקלט לישראל שבם שבים לא-ל בעת צרתם', והוסיף לרמז בלשון הכתוב 'האל וחי' שהם אותיות האלו ח"י 'הם מנין ברכות של תפילה חוץ מברכת המינים'. ועל דרך זה כתב עוד על הפסוק בעניין ערי מקלט שבפרשת שופטים, שם כתיב (יט ב) 'שלוש ערים תבדיל לך', ומבאר הטעם שנאמר שלוש מלא עם ו', כי שלוש פעמים ו' עולה כמניין י"ח - רמז לשמונה עשרה ברכות של תפילה שהם מקלט לישראל, ובתפילה נבדלים מהם האויבים והשונאים.

יב. ומלבד הכוונה כפשוטו להתחזק באיכות ובכמות, ר"ל להתפלל בכוונה ובשפיכת לב וכן להוסיף ריבוי תפילות ותהילים לעורר רחמי שמים, אך עוד זאת עלינו להתחזק באמונה בכוחה הגדול של תפילה לבטל כל גזירות קשות ורעות.

וכמו שאמרו על הא דאיתא בגמרא (ברכות לב:) 'ארבעה דברים צריכים חיזוק, ואלו הם, תורה ומעשים טובים, תפילה ודרך ארץ'. ולכאורה קשה, וכי התפילה צריכים לחיזוק, הלא מי שנצרך לחיזוק אינו אלא אנחנו קרוצי חומר... אם כן, היה לו לומר בארבעה דברים עלינו להתחזק. אלא, הכוונה היא, שאכן עלינו לחזק בקרבנו את ערך התפילה, כלומר, להגדיל ולהחשיב בעינינו את התפילה כפי רום ערכה באמת - להבין ולהשכיל כוחה הגדול של כל דיבור ודיבור של התפילה שהוא עולה למעלה למעלה עד כסא הכבוד לפעול כל מיני טובה וברכה, וכאשר יתחזק בזה ממילא כבר 'ירוך' לתפילה מעצמו...

כ"ק אאדמו"ר זי"ע ביאר מה שאמרו (ברכות ו:) שתפילה היא 'דברים העומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלין בהם'. ולכאורה יפלא, מדוע אמרו 'בני אדם' מזלזלין בהם, שמשמע שכל הבריות מזלזלין בתפילה, הרי חזינן היאך כל עם בני ישראל 'יראים ושלמים' מקפידים להתפלל ג' פעמים ביום במנין ברוב עם, בהכנה דרבה ובכבוד ראש, אך זלזול, מאן דכר שמיה. וביאר, במשל לאחד שהיה לו בידיו אבן חן יקרה שערכה עלה לאלפי אלפים דינרי זהב, הלך בעל האבן למומחה גדול שיעריך לו את שווי האבן, והלה ענהו - שוויה כעשר אלפי דינרי זהב, הביט בו בעל האבן בטענה, אמר לו ה'מעריר' וכי 'עשרת אלפים דינרי זהב' כלום הם בעיניך, השיב לו, מה אתה סח, אף אם נקבת בסכום גבוה מאד, מ"מ ב'הערכתך' זאת זלזלת כהוגן ביקרת האבן כי שוויה הוא לאין ערוך, פי אלפי אלפים מהערכתך. וזה גם כוונת הדברים בני אדם מזלזלין בהם, היינו, שכמה שהם מעריכים את התפילה עדיין אינם משיגים בדעתם אפס קצהו של חשיבות התפילה, שבכוחה להוציאם מכל מיצר ומכל צרה וצוקה, וכל תהלוכות חייהם נקבע כפי תפילתם.

וכבר אמר הרה"ק מקאברין זי"ע (תורת אבות, אמונה ובטחון לז), שבכוח תפילתו של כל יהודי ויהודי, לפעול כל משאלות לבו לטובה ולברכה תיכף ומיד. אך מה שאנו רואים לפעמים שלא פעלה התפילה, הוא מפני שחסר לו אמונה בכוחה של תפילה, ואדם המאמין שבכוח תפילתו לקרוע רקיעים ולפעול עבורו כל מאי דבעי, הרי הוא פועל ללא כל שהות כל משאלותיו.

ראיה חזקה הביא הגה"צ רבי אליהו לאפייאן זצ"ל מהא דאיתא בגמ' (ר"ה יח.) 'תניא היה רבי מאיר אומר, שניים שעלו למיטה וחוליים שווה, זה ירד ונתרפא וזה לא נתרפא, שניים שהיו עולים לגרדום ודינם שווה, זה ניצל וזה

אִיתָא בחו"ל (תנחומא בשלח ט) לפרש בלשון הכתוב (ישעיה מא יד) 'אל תיראי תולעת יעקב' - 'למה נמשלו ישראל לתולעת, מה תולעת הזה אינו מכה את הארזים אלא בפיה, והיא רכה ומכה את הקשה. כך ישראל אין כוחם אלא בתפילה^{טו} וכו' וכן הוא אומר (בראשית מח כב) ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי, וכי בחרבו ובקשתו לקח, והלא

'ולעבדו בכל לבבכם', וז"ל, שנלמוד תורתו ושנתפלל אליו בעת הצרות^{טז}, ותהיינה עינינו ולבנו אליו בעיני עבדים אל יד אדוניהם, וזה כענין שכתוב (לעיל י ט) 'וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם והרעותם בחוצרות ונזכרתם לפני ה' אלוקיכם' והיא מצוה על כל צרה שלא תבא על הציבור לצעוק לפניו בתפלה ובתרועה^{טז}, עכ"ל.

לא ניצל... מפני מה זה התפלל ונענה וזה התפלל ולא נענה, זה התפלל תפילה שלימה נענה, וזה לא התפלל תפילה שלימה - לא נענה, ופירש"י 'תפילה שלימה' - נתכוון. ולכאורה תגדל התמיהה, וכי איזה 'מחשבות זרות' שייכים אצל אדם שהחבל כרוך על צווארו או חולה השוכב על ערש דווי... והרי כל מעייניהם נתונים אך ורק בהצלת חייהם, וכיצד נאמר עליהם - זה שלא נתכוון בתפילתו... אלא צריך לומר, ש'נתכוון' הכוונה שהתפלל מתוך הכרה ואמונה בכוח התפילה, וידע שע"י תפילה זו ינצל ממוות לחיים... והמתפלל כך אכן יינצל לחיים טובים ארוכים ולשלום. יג. ורמזו זאת בשם חדר ה'ממ"ד' (הוא שם החדר, הבנוי ברוב הבתים בארץ הקודש ולשם נמלטים בעת סכנת הטילים) והוא ראשי תיבות מען מוז דאווענען (חייבים להתפלל)...

יד. דברים נפלאים מצינו בזה בדברי הגאון הגדול רבי משה פיינשטיין זצ"ל, שהנהגה דנו ה'אחרונים' האם יש 'חיוב' תפילה לגויים או לאו או לכה"פ 'מצווה' יש להם בדבר, ויש שפטרו אותם, וראיתם מכך שלא נמנית ה'תפילה' בשבע מצוות בני נח, אכן הגר"מ הכריע בנידון זה דבסתמא אין להם חיוב תפילה אך בעת צרה מחויבים הם להתפלל, ואלו הם דבריו (בשור"ת אגרות משה אר"ח ח"ב סי' כ"ה) וז"ל: 'אבל נראה לע"ד שהוא רק לקבוע חיוב להתפלל אף כשאין לו צורך מיוחד לבקש איזה דבר, אבל כשמתפלל רק כשיש לו צורך כגון שיש לו חולה או שאין לו פרנסה הוא כחיוב ממש, ולא קשה ממה שלא החשיב זה למצוה מיוחדת בחיובי בני נח, משום דזהו עיקר האמונה בהש"ת שרק הוא הנותן פרנסה והרופא חולים וכשאנו בוטח על הש"ת ואינו מתפלל אליו הרי הוא כאינו מאמין בו ומאמין בדברים אחרים, והרי גם הגוי מחויב להאמין בהש"ת (עיי"ש עוד), וא"כ בהכרח שמחויב להאמין בהש"ת וגם שנתן התורה, וממילא הרי רק ממנו צריך לבקש פרנסה ורפואה וכל דבר. עכ"ל. ולפי דרכנו נאמר, שגם בני ישראל צריכים לדעת פסק כזה...

מין הבאר

אגב אורחא, במה שהבאנו מדברי הרמב"ן שבעת צרה נעשית התפילה מצוה מן התורה לשיטת הרמב"ן (בהשגותיו על ספר המצוות להרמב"ם, מ"ע ה), ביאור נורא הוד ביאר בה הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע ('שפע חיים' מכתבי תורה, מכתב ק"פ) מדוע אכן בעת הצרה אזי לכו"ע התפילה מן התורה, כי בעת הצרה רגילות היא לעשות 'פעולות' להצלה, כל איש בצרתו יפעל ככל אשר תשיג ידו לצאת מן הסכך והמצור, ידבר עם העסקנים, ובעצמו ירוץ ימין ושמאל לראות מה ניתן לעשות, וכן את כל מכריו יפעיל לבקש מהם עזר וסיוע, ודייקא בזמן כזה נחוץ מאד מאד להשריש בלבם, שאי אפשר לאדם לסדר לעצמו מאומה, אלא הכל תלוי בידי הבורא יתב"ש, הוא עשה עושה ויעשה לכל המעשים, וכל הפעולות אינם אלא בגדר השתדלות ותו לא - לא תבוא לו ה'הצלה' מפעולות הללו, וכן לא תמנע ההצלה במניעת הפעולות.

טו. וכך איתא ב'פרקי דרבי אליעזר' (פרק לב) למה נקרא שמו ישמעאל, שעתידי הקב"ה לשמוע בקול נאקת העם ממה שעתידין בני ישמעאל לעשות בארץ באחרית הימים, לפיכך נקרא שמו ישמעאל שנאמר (תהילים נה כ) 'ישמע א-ל ויענם'.

הגה"ק רבי חיים ויטאל זי"ע (עץ הדעת טוב תהילים קכד) מבאר באריכות נפלאה את כל מזמור 'שיר המעלות לדוד לולי ה' שהיה לנו' שנאמר ברוח הקודש כלפי גלות ישמעאל, ונביא מקצת מתוכן דבריו שבתחילה אמר דוד 'לולי ה' שהיה לנו' כלפי ד' גלויות, בבל מדי יון ואדום, 'אבל עוד יש גלות חמישי אחרון לכולם וקשה מכולם, והוא גלות ישמעאל הנקרא פרא אדם (בראשית טז יב) ואז יאמרו ישראל באופן אחר לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם וכו'.

תפילתם של קורח ועדתו החפצים לשמש ככהן גדול. והמתבונן ישתומם, הנה בא לו קרח ומערער את אמונת ישראל במשה רבם, גם זורע חורבן רב בעם בני ישראל, מחרחר ריב עם משה ואהרן קדושי ה', ואחר הדברים האלה, עדיין חושש משה רבינו שהקב"ה יקבל את תפילתו ויתן לו את הכהונה הגדולה, בשעה שכתר כהונה ניתן לאהרן הכהן עפ"י דין ובציווי ממעל. אלא, מכאן תראה בוחה של תפילה עד היכן היא מוגעת, שאינה תלויה במצבו של האדם, כי אף אם הרבה לחטוא ולפשוע עדיין יש כוח רב למוצא פיו, לפעול בעבודה שבלב זו תפילה, עד שהוצרך משה רבינו לעמוד ולבקש מהבורא אל תפן אל מנחתם - אל תט אזניך לשמוע לתפילתם של רשעים (ראה אור יחזקאל ח"ה עמ' רפ) טו.

כבר נאמר (תהלים מד ז) לא בקשתי אבטח וחרבי לא תושיעני, אלא חרבי זו תפילה וקשתי זו בקשה.

ביוצא בדבר מצינו עוד במדרש (שוח"ט תהילים קמט ז) על הפסוק רוממות א-ל בגרונם וחרב פיפיות בידם, בזה"ל, לכך נאמר רוממות א-ל בגרונם, אמר הקב"ה אתם מרוממין אותי ואני עושה מלחמה בעדכם כדי להצילכם מן הגלויות ומן השעבוד, וכן אמר הכתוב פיהם של ישראל הוא חרבם שנאמר וחרב פיפיות בידם, עכ"ל.

עוד בפרשתן (טו טז), 'אל תפן אל מנחתם', ובראשונים ביארו (ע"י רמב"ן) ש'מנחתם' הכוונה 'תפילתם', כלומר, שמושה ביקש מלפני הקב"ה שלא יקבל את

וכמו שאמרו רז"ל כי לכן נקרא ישמעאל על שעתידין ישראל לצעוק צעקות גדולות בימי גלותו ואז ישמע א-ל ויענם וכו', 'אזי חיים בלעונו' - כלומר אזי בזמן זה הגלות החמישי הוא משונה מכל מה שעבר עלינו, כי אז חיים היו רוצים לבלוע אותנו וכו', כי 'בחרות אפם בנו' - רצונם למחות שם ישראל מתחת השמים וכו', ואם כן אנחנו לא נדע מה נעשה, ואין לנו תקוה אחרת זולתי שנבטח בשמו הגדול ית' שיושיענו מידם, וזהו שאמר 'עזרנו בשם ה' עושה שמים וארץ' - כלומר סיבת בטחוננו בו ית' הוא, לפי שהוא אשר עשה את השמים ואת הארץ, ונודע כי לא בראם אלא בשביל ישראל שיקיימו את התורה וכו' ואם כן מוכרח הוא שיעזרנו מידם ויגאלנו גאולה שלימה העתידה במהרה בימינו, כדי שיהיה קיום לשמים ולארץ, כי אין להם קיום זולתי על ידי ישראל. עכ"ל.

טז. אגב אורחא, הנה כתיב בפרשתן (יז יא) 'ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטורת והולך מהרה אל העדה וכפר עליהם כי יצא הקצף מלפני ה', ופירש רש"י, 'רז זה מסר לו מלאך המות כשעלה לרקיע, שהקטורת עוצר המגפה', וכבר ידוע מה דאיתא בזה"ק של א"ל בלבד שה'קטורת' עוצרת את המגיפה, אלא גם 'אמירת' פרשת הקטורת מבטלת גזירות רעות ומנעת מגיפה, וכך איתא בזה"ק (וירא, מדרש הנעלם ק): אמר רבי פנחס, פעם אחת הייתי מהלך בדרך, פגש בי אליהו הנביא זכור לטוב, ואמר לו, שבשעת מגיפה רח"ל, יוצא הכרוז מפי א-ל עליון לכל צבא השמים, שאם יתקבצו עם ה' בבתי כנסיות ובתי מדרשות ויאמרו בכוונת הלב את פרשת הקטורת תבטל המגיפה מהם, וכן מפורש בזה"ק (ח"ב ריח): שכל מי שקורא את פרשת מעשה הקטורת בכוונה, ינצל מכל דברים רעים שבעולם, ומכל פגעים והרהורים רעים, 'ולא יתזק כל ההוא יומא, דלא יכיל סטרא אחרא לשלטא עליה' (ולא יזק כל אותו היום, שאין הסט"א יכול לשלוט עליו).

עפ"י ביאר כ"ק האדמו"ר מטשערנאביל שליט"א מה שכתב ה'אבן עזרא' על לשון הכתוב קח את המחתה ושים קטורת - ולא כתיב הקטורת - והמשכיל יבין, ע"כ. ומבאר את דבריו, כי הוקשה לו ל'אבן עזרא' מדוע לגבי המחתה נאמר 'המחתה' בתוספת ה"א הידיעה, ואילו לגבי הקטורת כתיב 'קטורת' בלא ה"א, ועל כך כתב 'והמשכיל יבין', ונרמז בדבריו, כי אכן הקטורת לא כתיב - שאין הכוונה דייקא לקטורת הידועה שהיתה בבית המקדש שרק היא עוצרת את המגיפה, אלא גם 'קטורת' שאינה ידועה, כלומר, אמירת פרשת הקטורת אף היא בכוחה לבטל כל הגזרות. ובזה יתבאר מה שכתב ב'תרגום יהונתן' על הפסוק (יג) 'ויעמוד בין המתים ובין החיים' - 'וְיָקָם לִיָּה אֶהְרֹן בְּצִלּוֹ', כלומר שאהרן נעמד 'בתפילה' בין המתים ובים החיים, ולכאורה קשה מה עניין 'תפילה' לכאן, הלא אין לו אלא להביא קטורת ולהניחה על גבי מחתה ולעמוד, והקטורת כבר תפעל פעולתה לטוב... אלא, כי משה רבינו אמר לאהרן שיקח קטורת, ומלבד זאת גם יאמר פרשת הקטורת, בכדי שעצם האמירה תפעל פעולתה ולחדש כח זה לדורות עולם בזמן שאין ביהמ"ק קיים, על כן אכן נעמד אהרן ב'צלוי'...

ומעתה יומתק לנו בכפתור ופרח מה שהביא רש"י עוד על פסוק זה 'אחז את המלאך והעמידו על כרחו, אמר לו המלאך הנח לי לעשות שליחותי וכו', ולכאורה תמוה מאוד מה ראה המלאך להתווכח, הרי הוא עצמו גילה

מקום נתבצר - לעולם לא אבדה תקוות בר ישראל מלשוב בתשובה

בפרשתן (מז ה), 'בוקר ויודע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו'. וצ"ב, מדוע ציווה עליהם להמתין עד ה'בוקר' ולא נתן להם להקריב מיד את הקטורת. ומבאר הגה"ק ה'ערוגות הבושם' זי"ע (ד"ה ולא יהיה כקרח) שכל אלו ראשי הסנהדראות היו צדיקים, וידע משה שבעלותם על יצועם יעשה כל אחד מהם 'חשבון נפש' כדרך אנשים הכשרים, ואז יבינו גודל וחומר המכשול שנכשלו בו, וישבו בתשובה שלימה לפני הבורא. ובאמת, כך הווה, הם ערכו 'חשבון הנפש' אלא שמחמת כן נתמלאו בושה וחרפה, והחלו לחשוב באיזה פנים נשוב אל ה', וגמרו אומר שכבר אבדה תקוותם, והעדיפו למות מאשר לחיות. אבל

באמת, השי"ת ידו פשוטה לקבל שבים, ולא היה להם לדאוג בשביל זה, כי אדרבה מה שמרגיש בלבו בושה וכלימה על רוע מעלליו זהו בעצמו עיקר התשובה, וארו"ל (ברכות ז.) 'שובה מרדות אחת בלבו של אדם', והוא גופא הכנה לעבודת הקודש.

וזוהו שאמרה תורה (וי ג) שיקח 'את מחתות החטאים האלה בנפשותם', שטעו טעות מרה, ורצו למסור נפשם שלא לחיות יותר בזה העולם, מתוך טעותם כי בלתי תקוותם. ועשו אותם ריקועי פחים ציפוי למזבח זכרון לבני ישראל - שיזכרו זאת לדורות עולם", ולא ימנע איש מלהתקרב לעבודתו יתב"ש אף אם הוא מלא בושה וכלימה על חטאיו, כי אדרבה, משם יתקרב לעבודתו יתב"ש".

סוד הקטורת שהיא עוצרת אותו מלעשות שליחותו [וכמו שכתב רש"י מקודם], אלא שהמלאך גילה לו שעשיית הקטורת בפועל היא יש בכוחה להציל ממוות לחיים, והנה בא משה והוסיף שגם אמירת הקטורת גדול כוחה כמו עשיית הקטורת, ועל זה התווכח המלאך ולא הסכים, עד שהכריחו אהרן לשוב אל משה והודה לו לבסוף. יז. ונכלל ב'זכרון לבני ישראל' - למען נדע לדורות עולם, כי אכן עלינו להיות מ'מארי דחושבנא', אך חלילה שזה יביאנו לידי עצבות וייאוש רח"ל, פוק חזי מה נעשה מאותו חשבון הנפש, שהביאם לשאול תחתית, אלא צריך ש'חשבון' זה יביאנו לידי עלייה.

מסופר כי ידיד נעוריו של הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע מקארלין נפגש עמו אחר שנים רבות שלא נתראו, ושאלו כיצד התעליתם כל כך במדרגות עבודת השי"ת ואילו אני נשארתי... השיב לו ה'בית אהרן', החילוק ביננו הוא פשוט, בעוד שאתה כשהיית עורך 'חשבון הנפש' אזי היית מעמיד לנגד עיניך את ה'ירידות' והנפילות שהיו לך, אני הייתי מתבונן ב'עליות' - באותם הדברים בהם זכיתי היום לעשות רצון קוני ויוצרי, ועל כן היה נקל בעיני להמשיך גם למחר להתעלות, ואילו אתה נשארת לבוסס בבזך ובעבר... ולא כך דרכה של העבודה.

נפלאות שמענו מבעל המעשה, אשר בימי בחרותו החליט בשנה אחת קודם תקופת השובבי"ם להתעלות ביותר בתורה ועבודת ה', ואף ערך 'מהלכים' (תוכניות שלימות) כיצד יוכל לעלות בהר ה', והנה בתחילה הכל עבר 'חלק' בסייעתא דשמיא, למד בהתמדה גדולה, אך בשבוע השלישי היה לו איזה 'משבר' ורפיון הרוח... בצר לו ישב וכתב מכתב אל רבו הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע בו פירט את כל השאיפות שהיו לו בתחילה, וכיצד הצליח בהתחלה, והנה עתה 'נשבר', ונכנס אל הקודש פנימה והגיש את המכתב. ה'נתיבות שלום' קרא את מכתבו ולא השיב מאומה, אלא החל לקפל נייר שהיה על השולחן, ובינתיים עמד שם הבחור בחיל ורעדה מבלי לדעת מה רצונו של הרבי, וכך עברו כמה רגעים, כשהנת"ש ממשיך להתעסק עם הנייר וקורע אותו לשניים מבלי לומר מילה, עד שגמר לקרוע והגיש לו חצי מהנייר ופטרו לשלום... יצא הבחור מן החדר כשהוא מבולבל, אין לו שמץ השגה מה טיבו של הנייר, מדוע נתנו לו הרבי, ומה רצה לומר לו בזה... עד שהביט בנייר וראה שאין זה אלא אותו מכתב שהוא עצמו נתן לרבו מקודם, אמנם, הרבי חתך את חצי המכתב שם גולל את השאיפות והתוכניות ואת ההצלחה שהיתה לו בתחילה, ורק את החלק הזה החזיר לו... והבין היטב את התשובה הברורה, כמי שאומר לו, הבט בהצלחותיך ולא בכשלונותיך, ועי"ז תוכל לעלות מעלה מעלה.

יח. מתאמרא בשם הרה"ק המגיד מטריסק זי"ע, דלכן אומרים 'למנצח לבני קרח מזמור' לפני תקיעת שופר בראש השנה, שכשאנו עומדים בעת התעוררות התשובה קודם התקיעות פעמים שמתוך 'חשבון נפש' בא האדם לידי יאוש כי אבדה תקוותו ומחליט שלא תועיל לו התשובה, לכן מזכירים לו את 'בני קרח' שכבר נבלעו באדמה וברגע האחרון הרהרו בתשובה, וזכו ש'מקום נתבצר להם בגיהנום' (סנהדרין קי.), ומהם ילמד כל איש ישראל, שאף אם הוא כבר בתוך האדמה עדיין בידו לשוב אל קונו ולהתרצות לפניו.

ולא יהיה כקרח וכעדתו - הרחק מן המחלוקת וביותר בראשיתה אל דתן ואבירם, אמר ריש לקיש מכאן שאין מחזיקין מפורש אמרה תורה (וי ה) 'ולא יהיה כקרח וכעדתו י', במחלוקת, דאמר רב כל המחזיק במחלוקת עובר ואיתא בגמרא (סנהדרין קי.) 'ויקם משה וילך בלאו שנאמר 'ולא יהיה כקרח וכעדתו'. ופירש"י אין

בספר 'מרגליות הים' (סנהדרין קט: אות ד) הביא שהרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע ביאר בשם אביו הרה"ק מהר"י זי"ע מדוע ביקש משה רבינו שירדו חיים שאולה, וכי חלילה רצה לנקום בהם שייתסרו ביסורים (כי החי מרגיש בייסורים), אלא, שמשה רבינו חס על כל נפש מישראל, לבלתי ידח ממנו ידח, וכל עוד שנשמתו באפו בידו לשוב בתשובה שלימה, על כן ביקש שישארו בחיים ויהא בידם לשוב.

ובזה ביאר הרה"ק מטשעכנאו זי"ע (שש"ק ח"א ו בשמו) היאך אמר משה רבינו (טז כט) 'אם כמות כל האדם ימותון אלה (הרי זה סימן ש)לא ה' שלחני', והלא יתכן שיחזרו בתשובה וממילא לא תפתח הארץ פיה, וכי נאמר אז ש'לא ה' שלחני'. אלא ביאורו, דלכן דייק 'אם כמות כל אדם ימותון אלה', שהרי 'בעל תשובה' נעשה כתינוק שנולד, וכאיש אחר הוא, א"כ אם ישובו בתשובה אין זה נחשב ש'אלה' האנשים ניצלו, כי אנשים ובריות חדשים הם. וכך הוי מעשה אצל הרה"ק ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע כפי שסיפר הרה"ק ר' יענקל'ע מפשעווארסק זי"ע, בעיר צאנז התגוררה אלמנה צעירה ולה י"ד ילדים רכים בשנים, והי היום, חלתה האשה והגיעה עד שערי מוות רח"ל, וכבר קראו לאנשי הח"ק להיות מוכנים ומזומנים... באותו זמן הריצו שליח להזכירה לפני ה'דברי חיים', ונחרד מאוד [וכמו שהעיד על עצמו, שאינו מתיירא ממלאכים ושרפים אלא מדמעות אלמנה ויתומים], ונכנס בסערה לביהמ"ד, וזעק בקול, רבש"ע, אבינו מלכנו, אין בידינו לסבול את הדבר הזה, והיות ש'צדיק גוזר והקב"ה מקיים' על כן בגזירת עירין קדישין הנני גוזר שתשלח רפואה שלימה לפלונית בת פלונית, אין צריך לומר שדבריו עשו פרי והאשה חזרה לאיתנה. אחר הדברים האלה ניגש אליו בנו חביבו הרה"ק רבי ברוך מגארליץ זי"ע שהרהיב בנפשו עוז ושאל את אביו כדת וכדין, ילמדנו רבינו, אך לפני כמה ימים שמעתי שרבינו ממרר בבכי שהוא מתבייש להיכנס לביהמ"ד, ונפשו עגומה מרוב חטאים ופשעים רח"ל, כיצד אמר כעת על עצמו שהינך צדיק - 'צדיק גוזר', ענה לו הדברי חיים בפליאה, וכי מה סתירה יש בדבר, והלא כך הוא דרכו של יהודי, אמש היה בתחתית המדרגה והיום הוא צדיק גוזר...

והנה הגם כי ללא כל ספק שאין לנו השגה מהו 'שפל המצב' של ה'דברי חיים', ומי יתן והינו לכה"פ באותה מדרגה... אך דבריו הקדושים אינם בבחי' 'מגילת סתרים' רק בא ללמד על הכלל כולו יצא שאין שייכות בין היום לעבר כלל, ואף אם אתמול עומד איש בפתחה של גיהנם מ"מ ביכולתו להתעלות בבת אחת עד לרום המדרגות. וכבר אמר הגה"ק רבי יעקב מאיר שעכטער שליט"א, הקב"ה נתן לנו מתנה נפלאה ששמה 'עתיד' כדי לתקן בה את ה'עבר', ואך שטות גדולה היא לבא מתוך יאוש ולהפך את היוצרות, לקחת את ה'עבר' כדי לקלקל ולהשחית את ה'עתיד'...

יט. כך אומרים בשם הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע, שזה ברור שהפסוק 'ולא יהיה כקרח וכעדתו' לא בא לומר למי שאינו צודק בטענתו שאסור לו לחרחר ריב (דזה פשיטא), אלא אדרבה, אף כשהינך צודק הרחק מן המחלוקת... הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע ביאר מנהג ישראל תורה שהיה החתן דורש בשמחת הנישואין ומפסיקים אותו באמצע בשירה ובזמרה ואין מניחים לו לסיים דבריו, כי רצו ללמד את החתן העומד בתחילת דרכו בבניין ביתו בטרם צאתו 'לעולם המעשה' כי 'א איד מעג נישט אויספירן' (אסור ליהודי שתהא מילתו האחרונה והקובעת...), ואין לו לעמוד על שלו מתוך עקשנות ולהתנצח להוכיח צדקתו בפלפולים וקושיות ותירוצים, אלא יחדל מדבריו ודיו בכך.

כ. הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (בפרשת ד"ה וישלח משה) מבאר שהכתוב בא להזהיר אותנו, שלא נאמר הנה פלוני 'מוחזק' הוא כבעל מחלוקת, גם מתמול גם משלשום מורגל הוא לעורר מדנים... אין כל טעם לקרוא לו ולפשר בין הניצים... לא כן הוא, אלא תמיד צריך לקרוא לשני הצדדים לקראת שלום, וכמשה רבינו שקרא לדתן ולאבירם לשלום אף שכבר הוחזקו במריבה, שכבר במצרים היו השנים 'נצים' והכה הרשע את חברו, אף על משה ועל אהרן עוררו מדנים, כמו"ש (שמות ה כ) 'ויפגעו את משה ואת אהרן נצבים לקראתם בצאתם מאת פרעה', וברש"י כל 'נצבים' הם דתן ואבירם, וז"ל החת"ס 'אין מחזיקין במחלוקת' ר"ל דאין הולכין בתר חזקה במחלוקת, אעפ"י שכבר ניסה לעשות שלום זה ג' פעמים ולא עלתה בידו, עכ"ז בל יעשה עצמו כמתייאש, וינסה כוחו עוד הפעם וה' יברך את עמו בשלום, עכ"ל.

באר הפרשה - פרשת קרח

פינות שהוא פונה הנו מסובב בריב ומדנים^{כא}. אמנם, ה'פיקח' יראה את הנולד, ובעודו עומד על 'פתחה של מחלוקת' מבחין, ימנע בכל כוחו שלא להיכנס ב'בוץ' נורא זה ששמו 'מחלוקת' כי זמן בניסתו לבוץ ידוע ואילו אחריתה מי ישורנה.

וכבר כתב השל"ה הקדוש זי"ע בשער האותיות (אות ב' בריות, יד) ואיסור מחלוקת הוא במשהו - כי מניצוץ אחד של אש תתגדל המדורה^{כב}, ותאכל האש עד אברון. וכמו שאמרו חז"ל בסנהדרין (ז:). האי תיגרא דמיא לצנורא דבידקא דמיא, וברש"י, לצנורא דבידקא

מחזיקין - אף שכבר החלה המחלוקת - אסור להם להחזיק ולהמשיך במחלוקת אלא ילמדו ממשה רבינו שמחל על כבודו ובעצמו הלך אליהם כדי לבטל מחלוקת.

האף אומנם שהכל מודים שבעיצומה של מחלוקת קשה עד מאד לפרוש ממנה. מ"מ יש לו לאדם להתאמץ ולברוח משם ע"י שיתבונן היטב בתוצאות המחלוקת, כמה שנאמר (עמוס ה יג) 'והמשכיל בעת ההיא ידום'. כי לאחר מעשה יראה שכל יגיעתו לטובתו הייתה, שהרי חייו של בעל המחלוקת אינם חיים, ובכל

כא. יש שביארו ביסוד זה, דעל כן אחר מעשה דקרח ציוה ה' לקחת כל שבט איש מטהו - 'והנה פרח מטה אהרן ויצץ ציץ ויגמול שקדים... למשמרת לאות לבני מרי' (יז כג-כה), ולרמז בא, כי המחלוקת דומה לשקדים שיש בהם כמה מינים - מרים ומתוקים, וטבע המתוקים שתחילתן מר וסופן מתוק, ואילו ה'מרים' תחילתן מתוק וסופן מר (עירובין כח:). ונפק"מ לענין מעשר, עיי"ש) - והלימוד לדידן, כי כן היא מציאות הדברים במחלוקת, אם תחילתו מתוק - היינו שנוקם ונוטר, מציק ומזיק על ימין ועל שמאל, ומרגיש 'מתיקות' מתאוות הנקמה והניצוח, הרי סופו מר (כי מלבד ענשו בעולם העליון הרי) גם בעולם הזה חייו של בעל המחלוקת קשים ומרים - בכל אשר יפנה מריבים עמו וכו'. אבל אם תחילתו מר - שבראשית ותחילת המחלוקת נמנע מלהיכנס בה, ומתייגע יגיעה רבה שלא להשיב למחרפיו דבר, אזי אף שלעת עתה מר לו וקשה ביותר, מכל מקום סופו מתוק - כי יש תקוה לאחריתו בשכר אין קץ, לא מיבעיא לעולם הבא, אלא אף כאן בעולם הזה - מה טוב חלקו וחבלו של החי בלא מחלוקת ומדון, חיים מאושרים ושלווים.

ויותר מכך יתבאר, כי ה'תשלום' על עניני מידות ומחלוקת הוא בעולם הזה, ועל כן אם 'תחילתו מר' - שהתגבר למען השלום, הרי 'סופו מתוק' - כי הקב"ה משלם שכרו משלם בעולם הזה, יקבל שכר הרבה ומתנות טובות מן השמים, יתגדל בהון ובכל דבר, לא רק לעוה"ב. ואילו אם ח"ו 'תחילתו מתוק' שנתפתה להכנס למחלוקת והרגיש מתיקות המחלוקת שדימה לו היצר כי מתיקות יש בה, הרי 'סופו מר' כי ח"ו נענש בעוה"ז ה"י.

מעניין לעניין באותו עניין, יש שהקשו, כי בשעה שעמדו משה ואהרן לפני פרעה השליך אהרן את מטהו ונהפך לתנין, וכן עשו גם חרטומי מצרים, 'וישליכו איש מטהו ויהיו לתנינים ויבלע מטה אהרן את מטותם' (שמות ז יב), ואמרו חז"ל (שבת צז:). שנעשה נס בתוך נס, שלאחר שנהפך להיות מטה כבראשונה בלע את מטותם, ולפי"ז צריך ביאור, מדוע הוכיח הקב"ה שבחר באהרן על ידי שפרח מטהו ויצץ ציץ, ולא עשה זאת כמו במצרים - שיבלע מטה אהרן את מטות שאר הנשיאים. ומכאן למדנו, כלל גדול והנהגה ישרה לעת מחלוקת, שכאשר מתעורר ויכוח ומדון עם מי הצדק, או מי גדול ממי, אין לו לגדול 'לבלוע' את השני בכדי להוכיח את צדקת דרכו, ולא ישפיל את רעהו עבור כן, מה יעשה, יגדיל את עצמו, בהוספת מעלה על מעלותיו בתורה ובמצוות, יוציא פרחים ציצים ושקדים... עד שממילא יראו הכל כי הוא גדול מרעהו.

על הגר"א מסופר, שבימי ילדותו שיחק עם חבריו בקורה הניצבת על מוט של מתכת, ושני נערים יושבים משני צידי הקרש, כשאחד יורד עולה חבריו כנגדו (נדמה). אך כעבור כמה זמן קצר עזב את המקום והפסיק מלשחק, בהסבירו - היאך אוכל לשחק כאשר יסוד המשחק הוא להתרומם מעלה מירידת חברי...

מעין זה העידו על הגה"ק רבי ישראל סאלאנטער זצוק"ל שפעם ראה בדרך הילוכו ברחוב שני ילדים המתווכחים ביניהם מי מהם גבוה יותר, ותוך כדי וויכוחם דחף אחד מהם את משנהו מהמדרגות (שעמדו הילדים עליהם) והכריז בניצחון, כעת אני הוא הגבוה ואתה הנמוך, התבטא עליו הגרי"ס בביטוי חריף ביותר, והוסיף לומר כי הנהגה זו מוכיחה על מידות מגונות ביותר, שהרי ילד זה מגדיל את עצמו על ידי שהפיל אחד מישראל.

כב. וכמשל שאמרו, כאשר בוערת האש בחתיכת עץ קטנה - גפרור, עדיין אפשר לכבותה בנפיחה אחת בפה, ותכבה מיד ובנקל, אבל אחר שכבר תבעיר ממנה אש גדולה תקשה מאד המלאכה לכבותה.

הנה כתיב בפרשת 'לך לך' (בראשית יג ז-ח) 'ויהי ריב בין רעי מקנה אברם ובין רעי מקנה לוט... ויאמר אברם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני וביןך', והנה הכתוב פתח ב'ריב' וסיים ב'מריבה', ומה נמלצו דברי השל"ה הק' זי"ע (לך אות ג), וז"ל, ושמעתי צחות (כן כתב בתו"מ להאלישיך כאן) בתיבת 'מריבה' שאמר בלשון נקבה, ולא אמר 'אל נא תהי ריב' (בלשון זכר), אלא, כי כבר הותחל ריב בין הרועים, לכן אמר אברהם למען ה' יפסיקו דברי ריב ולא יוליד בדרך המחלוקת שתמיד עושה פרי ומתרבה, על זה אמר 'אל נא תהי מריבה' לשון נקבה, כאשה המולדת פרי מפרי, ודי בזה שהתחיל הריב, יהיה בזכר שאינו מוליד... עב"ל כה.

וממשיך השל"ה, על כן מי שמצפה לזכות ולראות פני שכינה, ירוץ ויברח מזוהמת הנחש, וירחיק

- כשהנהר גדל פעמים שהוא יוצא לשדות הסמוכים לו - כעין ניגרים וצינורות קמנים, ואם אינו סותמו מיד, הולך ומרחיב ושוב אינו יכול לסותמו, וכמו שנאמר (משלי יז יד) 'פוטר מים ראשית מדון ולפני התגלע הריב נמוש', כלומר ראשית מדון ומריבה דומה לפתיחת צינור המים - שאם לא יעצור אותו מבעוד מועד, לא יוכל לסתמו יותר. וכן היא מציאות הדברים במחלוקת הנמשכת לפעמים ימים ושנים רבות - כשכבר כמעט נשכחה סיבת המחלוקת, ועדיין האש בוערת. ואילו היו זוכרים את תחילת שורש המחלוקת כבר היו משלימים יחדיו זה עידן ועידנים, ורק מחמת שהוסיפו 'קש ותבן' ממשיכה האש לבעור ולכלות כל חלקה טובה, והמשכיל בעת ההיא ידום, שלא תתרבה האש יותר ויותר, וכמו שכתב ה'פלא יועץ' (ערך כעס) השתיקה בעת כעס - במים לאש - שמכבהו.

כג. ומוסיף השל"ה, וז"ל. ושמעתי משארי הגאון המופלג כבוד מוהר"ר פינחס סג"ל ז"ל, כי דבר זה מרומז באותיות של תיבת מחלוקת. כיצד, האות מ - סתומה וסגורה מכל צדדיה לבד פתח קטן מלמטה, וכך הוא תחילת המחלוקת, מתחלת מאיזה דבר שטות קטן - באופן קטן. אחר כך מתרחב הפתח לכל רוחב האות כמו פתחה של ח למטה, ומשם תתלהב אש המחלוקת עד למעלה זהו אות ל, שגגו כמגדל הפורח למעלה למעלה, משם תמשיך האש הבווערת לירד למטה עד התהום, כרגלה של האות ק. ולאחר שכבר היא ברום הרקיע ובעומק האדמה, תגיע להיות כהאות ת אשר עומדת היטב על שני רגליים, כך תמשך המחלוקת למשך זמן גדול, ואות ו המפסיק, זה משענת המטה אשר בידו להחזיק המחלוקת - היינו כי כל המחלוקת נבנית על איזה דמיון שפלוני עשה וכו'. אבל זה המטה נתהפך לנחש, עכ"ל.

והוכיחו ממה שאמרו חז"ל (עיי' מס' ד"א פרק שלום הי"ח) על אהרן הכהן שהיה אוהב שלום ורודף שלום והשכין שלום בין איש לחברו ובין איש לאשתו, ולכאורה יפלא, וכי היה איזה סיבה וטעם לריב איש עם רעהו במדבר, והרי לא התעסקו כלל לפרנסה כי ירד להם לחם מן השמים, ושתו מים מן הבאר, כמו כן הבגדים לא בלו, ועל מה נסובו מחלוקות שהוצרך אהרן הכהן לפשר ביניהם. אלא, כך הוא דרכו של היצר לזרוע מחלוקות ללא שום סיבה, יתחיל בוויכוח קטן באיזו אמתלא, ויהפוך אותו להר גדול ולסלע המחלוקת...

כד. נוראות כתב הרה"ק ה'חוזה' מלובלין זי"ע טוב להיות בשלום עם חבירו הגם שהוא בשקר, מלהיות במחלוקת עם חבירו הגם שהוא באמת (אור הנפלאות כח, הובא באבני זכרון ערך מחלוקת).

ואילו הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע אמר בזה"ל, מוטב להניח כמה מצוות בכדי שלא יהיה שום פירוד הלב על שום בר ישראל (אמרי פנחס עשי"ת אות תקיג).

כה. עפ"י דבריו מבארים את מאמר חז"ל (קה"ר ז כג, וכע"ז נדרים מא.) 'דעת קנית מה חסרת', כי בהוספת אותיות 'מה' על 'ריב' נעשה 'מריבה', ומי שקנה דעת ומבין את גודל ההפסד היוצא מתוך כל מחלוקת, מיד בתחילת ה'ריב', הרי הוא מחסר את האותיות מה, ומונע מה'ריב' להיהפך ל'מריבה' (והמחלוקת נשארת זכר שאינו מוליד), ולכן אמרו (חולין פט.) 'כל הבולם פיו בשעת מריבה כתולה ארץ על בלימה', אפילו שכבר הוה 'שעת ריב' - וכבר החלה המחלוקת לחולל שמות, הרי הוא עוצרה מיד בכל כוחו, ומקיים את העולם שישאר על מקומו, וזהו 'על בלי-מה'.

שאל נשאל הרה"צ רבי אשר פריינד זצ"ל מאחד מתלמידיו, נקלעתי לסכסוך בענייני ממונות, האם כדאי לי לתבוע אותו בבית דין, או שעדיף שאוותר על כל התביעות שיש לי עליו ולהפסיד אותו הממון, ענהו רבי אשר זרוק מיד את כל הטענות ותוותר לו. הוסיף ר"א לומר לו, אילו יעמדו בפניך שתי ברירות, להיכנס למחלוקת או לרוץ אל הכביש כשממולך משאית (טראק) דוהרת על מאה קמ"ש (62 מייל) - עדיף שתקפוץ לכביש מאשר להיכנס למחלוקת, כי למשאית יש ברקסים (מעצורים) אבל מחלוקת בוודאי הורגת (מעט מן האור - ספינקא).

באר הפרשה - פרשת קרח

ממחלוקת אפילו ממיעוט קמא. ומה לי להאריך בגנות המחלוקת, כי כל הספרים מלאים מזה. נקוט האי כללא בידך, כי עוון המחלוקת יותר קשה מעוון עבודת כוכבים כמו שמצינו באחאב ושאל. ומוסיף שם (באות טו) ובודאי הגרוע שבישראל היה מוסר נפשו למיתה בכדי שלא לעבוד עבודת כוכבים, ואיך לא ימסור נפשו לעצור את עצמו מלעשות מחלוקת שהיא קשה מעבודת כוכבים, עכ"ל (בשינוי קצת).

גם לעומד מן הצד יאמר, אנא, אנא, המנע מלהביע דעה ולהתערב במחלוקת, כי מעולם לא יצא אדם

מין הבאר

אגב אורחא, פעמים שהאדם נכנס לבית המדרש, לכולל, או למקום עבודת הכפיים, ובא אליו מאן דהו, ובטרם יפצה פיו הרי הוא 'שוטף' אותו בקיתון של רותחים וצוננים גם יחד, וזה הראשון עומד ומשיב לו מנה אחת אפיים, וההמשך... ידוע לכל. מדוע לא יבין ש'סך הכל' פלוני זה צרה לו בביתו, וחיפש ומצא בו 'מקום' ראוי ומתאים 'לשפוך את נפשו', אבל אין 'פיו ולבו שווין' כלל, כי אין כוונתו לדיבורים שאמר לך אלא לזעוק מעמקי לבו - בצרה גדולה אני... ומה לך כי תענה לו ותערוך עמו ויכוחים, והרי אינו רוצה ממך מאומה אלא לפרוק את נפשו הדוויה.

וכמשל הידוע ביהודי מבני ארץ הקודש שהשתתף בהלווית המת בהיותו בארצות הגולה בניו יארק ושפך שם דמעות כמים בבכי תמרורים, בני המשפחה שלא הכירוהו ניגשו אליו ושאלוהו מה לך ולאבינו, שמא קרוב משפחתנו אתה ולא ידענו עד כה, ענה היהודי, מדרי ארה"ק אנכי ובאתי הנה לזכות את בני ארה"ב להשתתף בהוצאות המרובות של נישואי בני הקרבים ובאים... היום בבקר של יום השכמתי קום ונבהלתי לראות שכל המעות נגנבו, וכבר עלו הדמעות בעיני, אלא שבושתי וגם נכלמתי לבכות וליילל ברחובה של עיר, על כן באתי הנה - למקום אבל ומספד וכאן לא אתבייש מאדם... כי 'בתוך רבים תבכה נפשי', אבל לא על ה'מת' אני בוכה, אלא על כספי וזהבי שאבד...

איש יהודי מבני ירושלים בדור הקודם הוציא לאור קונטרס חידושים ובתוך הדברים הביא חידוש של הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל והפריכו מכל וכל, והיו הדברים ניכרים שחיפש להוכיח שטעה רא"ז ואינו מבין דרך הלימוד מהו. באותה שעה נכנס אחד מתלמידיו לרא"ז וביקש לצאת במחאה גדולה ולהגן על כבודה של תורה. אך רא"ז מנע ממנו עשות כן, וביישוב הדעת אמר לו, הרי יהודי זה לב נשבר לו ואיש מסכן הוא, ואם הוא מוצא פורקן מסאת יגונו במה שהוא מפרסם דברים כנגדי ומוציאני ללעג וקלס ירווח לו ויונעם לו, אך חלילה מלהכאיב ללבו יותר.

כו. משל נפלא אומרים משם הרה"ק ה'אמרי נועם' מדזיקוב זי"ע, אירע פעם שהאריה מלך החיות לא אכל זמן רב, וריח רע נדף מפיו. ויקרא האריה את החמור ושאלו, מה ריח יש בפי, ענה החמור, יסלח נא אדוני המלך, אבל מפי מע"כ נודף ריח רע למרחקים, ויקצוף האריה מאד וגער בו, וכי כך מדברים אל מול הוד כבוד המלך... ומיהר לטורפו חי. לאחמ"כ קרא האריה לזאב ושאלו מה ריח יש בפי. הזאב שראה מה עלה בגורלו של החמור פתח וענה, ריח וורדים ושושנים נודפים מפי המלך... קצף האריה וצעק עליו וכי משקר אתה בפני, מיהר וטרפו. עבר שם השועל החכם שבחיות והנה האריה לנגדו, וישאלהו האריה אודות הריח שבפיו, מה יעשה השועל ה'פיקח', כי משני צדדים מסוכן הוא לפני המלך, ויען השועל, צר לי מאד שלא אוכל לענות למלך, אבל מה אעשה, כי תקפתני הצינה וממילא אין בידי כעת 'חוש הריח' לדעת מהם הריחות הסובבים אותי...

כיו"ב, יתנהג האדם בעת מחלוקת שלא יביע כל דעה לצדד כאחד מהצדדים ח"ו, כי לכל צד שיעמיד עצמו יהיה 'מחזיק במחלוקת', אלא יעשה עצמו כשועל הלזה שעשה עצמו כמי שאין בידו להריח, וכך יאמר האדם אני יודע מאומה, איני 'מבין' בזה, לא אנקוט לא כצד זה ולא כצד השני, אז ירוויח כאותו השועל שניצול ממות בטוח לחיים טובים ולשלום.

וידוע מה שענה ה'שבט הלוי' זצוק"ל כששאלוהו במה הארכת ימים, שתשובתו היתה במשל זה, וסיים באומרו, זה שבעים שנה שהנני רב ומורה הוראה בבני ברק, וכל ימי בחרתי לשתוק ולא להתערב במחלוקת, ומי שאפו סתום ואינו מריח זוכה לאריכות ימים, ושומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו.

אומרו הוי מתלמידיו של אהרן, שר"ל רדוף אחר השלום וזוהר על שלך, כי אין אדם המוותר משלו ומפסידיו.

על פי פעלו - עונש ושכר התלויים בענין המחלוקת

במה קשה עונשה של מחלוקת, וכמפורשים הדברים בגמרא (סנהדרין ז). שלמדו מהפסוק (משלי יז יד) 'פוטרי מים ראשית מדון', פוטרי מלשון 'פטר רחם', כלומר המתחיל במחלוקת מביא בזה על עצמו מאה דינים שיבואו עליו גלל המחלוקת (מדון - נוטריקון מאה דיני, או כי מדון בגימטריא מאה. רש"י).

כתב הרמב"ם באיגרתו לבנו, 'אל תשקצו את נפשותיכם במחלוקת המבלה הגוף, הנפש והממון^{כז}'. ראיתי בנים השחירו, משפחות ניספו, עיירות נתערערו, קיבוצים

נקי מעסקיו בבזין, ולא ימלט מטינוף ידיו רגליו וכל גופו. על כן, יפקח עיניו בתחילת הדרך, לבלום בזמן את כל המערכה אשר בוא תבוא עליו אם יכנס אפילו רק ב'שעות' למערכה זאת.

וזכר איתא במשנה (אבות א יב) הוי מתלמידיו של אהרן - אוהב שלום ורודף שלום, ומצינו לרמב"ן בפרשתו שמבאר בפסוק (מז ד) 'וישמע משה ויפול על פניו'. וצ"ב, מדוע נכתב בלשון יחיד, ויפול על פניו ולא נאמר ויפלו משה ואהרן, כי אהרן בקדושתו לא ענה דבר בכל המחלוקת הזו, והחריש כמורה שאכן צדקו טענותיו של קרח, וראוי קרח לשמש ככה"ג יותר ממנו, ומה שהוא עומד ומשמש ככה"ג גדול אינו אלא כי הוא שומע לקולו של משה ומקיים גזירת מלך. ועל פי זה יתפרש

כז. עסקן גדול מבאי ביתו של הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל. שאל אותו פעם אודות מה שפגעו כמה 'עסקנים' בכבודו של הגרשז"א והלה רצה למחות ולעורר מדנים על זה, אמר לו הגרשז"א דע לך - מעולם לא היה יהודי שהפסיד מהוותרנות בעת המחלוקת, על כן אבקשך שתשתוק ואל תעורר מחלוקת בשום אופן.

סיפר הגאון ר' אליעזר טורק שליט"א רב ומו"צ בקרית ספר בארה"ק מעשה שאירע בעירו, באחד הבניינים שדרים בו כמה שכנים יחדיו החליטו השכנים להרחיב את ביתם, אחר שהחלו לבנות נתגלע הריב בין השכנים על מי מוטל לשלם את הכותל שבין השכנים - בסך חמשה אלף שקלים (נפשם של הרבנים ויושבי על מדין כבר שבעה לשמוע כגון דא), נוסף על חלקו של כל אחד בסך מאה וחמישים אלפי שקלים, ותבער אש במחנה - מהארץ ועד לב השמים, ולא ראו כל דרך ומוצא במחלוקת זו, עד... שאחד מהנוגעים בדבר החליט לוותר - למען תשקוט הסערה וישוב השלום לשכון בין בני ישראל, ויפן אל ה'קבלן' ונתן לו צ'יק על סך עשרים אלף שקלים - והסביר לו כי נכלל בצ'יק הלז מלבד חלקו שנשאר חייב לו (סך 15,000) גם את החלק שעליו נסוב הוויכוח.

והנה, עבר זמן רב ועדיין לא נפרע הצ'יק, פנה האברך - נותן הצ'יק אל הקבלן, ושאלו האם מע"כ אינו נצרך למעות, אמר לו הקבלן - איני יודע מה אתה סח כי זה עידן ועידנים פדיתי את הצ'יק כי שלמתי בו לערבי פלוני, ומאז לא ידעתי איה הצ'יק ומה ייעשה בו.

מכיוון שכן גברה בשניהם הפליאה אודות תעלומת הצ'יק - מי הוא זה ואיזה הוא שקיבל צ'יק ולא אבה להשתמש בו... עד שהודה להם הערבי בעצמו, כי ברצונו להרוויח עוד ממון עמד והוסיף מספר 'אפס' (זירא) למספר של עשרים אלף שקלים ועשהו מאתיים אלף שקלים, אך מכיוון שמוצאו מ'עם הדומה לחמור' ושכלו דומה לשל חמור לא הרגיש כי את השורה אשר בסמוך למספרים שבה נכתב הסכום ב'מילים' אי אפשר לו לזייף, ממילא בבואו להוציא 'מזומנים' אצל פקידי הבנק, גערו בו הפקידים ולא נתנו לו אפילו פרוטה אחת על שטר מזויף מתוכו... ללמדנו, כי המוותר לרעהו ירוויח כפליים - כי אף את חלקו שהיה לו לשלם, לא לקחו ממנו.

כח. וז"ל השל"ה (דרך חיים תוכחת מוסר אות כו), ממחלוקת של קרח יש לקחת מוסר עד היכן גודל עונש של מחלוקת, ראה מה עלתה לקרח עונש הנמרץ, ולא הועילה לו שלשלת יוחסין שיצאה ממנו (תנחומא קרח ה), וגם הוא בעצמו היה שר וגדול בישראל לולי חטא המחלוקת, והיה מנושאי הארון (במדב"ר יח ג). גם, דתן ואבירם וטפם כולם נאבדו, ואף על פי שאין בית דין של מעלה דן עד שיהיה בן עשרים (שבת פט:), כאן נאבדו אף הטף, כי קשה המחלוקת, וכך אמרו רז"ל (תנחומא, קרח ג).

ומזה ילמוד אדם מוסר לאחוז בשלום. וכל בר שכל ילמוד, ויהיה מתלמידיו של אהרן אוהב שלום (אבות א יב), כי הנך רואה שאהרן לא דיבר בזה המחלוקת, אף שקרח רצה לעקור את כבודו, לא דיבר מאומה. וכל מה שאדם יוכל לבקש סיבות לתווך השלום ולכבות אש המחלוקת יעשה. צא ולמד ממשה רבינו ע"ה שהיה גדול הנביאים והיה

נפרדו, חסידים נפסדו^ט, אנשי אמנה אברו ונכבדים נקלו ונתבזו בסיבת המחלוקת. נביאים ניבאו וחכמים חכמו ויוסיפו לספר רעת המחלוקת ולא הגיעו לתכליתה^ל. לכן, שנאו אותה ונסו מפניה והתרחקו מכל אוהביה וגואליה ורעייה, פן תספו בכל חטאתם^{לא}.

ואף בפרשתן מצינו חומר העונש, כביאור הרמב"ן (טו) (ז) ש'בקיעת האדמה' אינה בריאה מחודשת, וכבר

היה לעולמים שפתחה האדמה את פיה, ומה שהיה כאן 'בריאה חדשה' היינו 'ותבלע אותם', כי במקום אחר כאשר תבקע האדמה - כמו שנעשה פעמים רבים ברעש הנקרא זלזלה, תשאר פתוחה, וימלא החור שבאדמה מים ויעשה כאנמים. אבל שתשוב לסגור פיה מיד אחר פתיחתה, כאדם הפותח פיו לבלוע וסוגר אותו מיד אחרי בלעו, זה הדבר נתחדש ביום ההוא באלו

מלך, והלך בעצמו ובכבודו לדתן ולאבירם לאחר שמרדו בו כששלח אחריהם ואמרו (טז יד) 'לא נעלה', הלך הוא אליהם עם זקני ישראל, והכל בשביל השלום, עכ"ל.

כט. דבר מבהיל על הרעיון למדנו ממה שאמר משה רבינו 'בזאת תדעון כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי, אם כמות כל האדם ימותון אלה ופקודת כל האדם יפקד עליהם לא ה' שלחני, ואם בריאה יברא ה' ופצתה האדמה את פיה ובלעה אותם ואת כל אשר להם וירדו חיים שאולה וידעתם כי נאצו האנשים האלה את ה' (טז כח-ל), והיינו, שאם באותו היום היו מתים קרח ועדתו וכל אשר להם בבת אחת בפתע פתאום עדיין אין ראיה שה' שלח את משה, ותימה רבתי היא, וכי אין נראה בעליל שהיה בהם יד ה' להמית את כולם, ומדוע אין זה הוכחה על צדקתו של משה. אלא שכבר אמרו חז"ל (ויק"ר כז ה) לפרש במה שנאמר (קהלת ג טו) 'והאלוקים יבקש את הנרדף - אפילו צדיק רודף רשע אלוקים יבקש את הנרדף', ממילא אף אם ח"ו קרח הוא הצדיק ומשה ה... מכל מקום בדין הוא שיענש קרח כי הוא 'הרודף', ואלוקים יבקש את הנרדף אפילו אם הוא רשע, וממילא אי אפשר להוכיח מעונשו של קרח מי הוא הצדיק ומיהו הרשע. ורק על ידי שנשתנו סדרי בראשית, וייענשו בעונש שלא היה כדוגמתו עד עצם היום הזה, או אז נוכל להיווכח ולדעת כי משה אמת ותורתו אמת וה' שלחו לעשות כל המעשים האלה.

ל. נוראות כתב הגה"ק רבי חיים פלאג'י זי"ע (רפואה וחיים פרק ה אות עו, תוספת חיים ע' לד) וז"ל. אני הגבר ראתה עיני מיום שעמדתי על דעתי, כי כל איש ואשה משפחה ומשפחה מדינה ומדינה, ועיר ועיר שהיו ביניהם מחלוקת, לא יצאו נקיים הב' כיתות, ונלקו בין בגופם בין בממונם רח"ל, ומי שיש לו דעת יעמיק מאד בזה ולעולם יהיה מוותר משלו בין בגופו בין בממונו בין בכבודו, ויראה שיצא הפסדו בשכרו בין בעוה"ז ובין בעוה"ב, כי היה אוהב שלום ורודף שלום ע"כ.

אגב אורחא קמ"ל, שב' הצדדים לא יצאו נקיים, כי כל הנוטל צד במחלוקת אף אם הוא צודק בדעתו, מ"מ מחלוקת הוא אש, וכל המכניס ידיו לאש אף בסיבה צודקת ונכונה הרי הוא נכוה בידי....

ובזה ביאר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל את דברי הגמרא (כתובות סב:) מעשה ברבי רחומי שהיה עוסק בתורה במשך כל השנה בישיבתו של רבא, ורק בעיו"כ היה חוזר לביתו, פ"א שקע בתלמודו ושכח שעיו"כ היום ולא חזר לביתו, באותה שעה ישבה האשה והמתנינה בביתה, משראתה כי לא בא הזילה דמעה, ובאותו זמן ישב הבעל על הגג ונפל הגג מתחתיו ומת. וידועה הקושיא, וכי העדיפה אותה מסכנה שימות בעלה הגדול, ומעתה לא תראה אותו לא בעיו"כ וגם לעולמים לא תראהו - עד תחיית המתים. אלא בע"כ תאמר, שמחלוקת היא 'מציאות' של אש... כל הנוגע באש נכוה, ואין הדבר תלוי אם הנרדף רוצה בנקמת הרודף או לאו.

לא. הנה, עונשם של קרח ועדתו היה ב'בריאה חדשה' - שפצתה האדמה את פיה ונבלעו בה 'חיים שאולה' (טז לג) - עונש שלפניו לא היה כמוהו ולאחריו לא יהיה כן, והרי אין הקב"ה עושה ניסים שלא לצורך ומדוע שידד הקב"ה מערכות בריאת שמים וארץ ולא המיתם בשאר מיתות בדרך העולם. אלא ביאורו, שלא רצה הקב"ה להמיתם בכל מיתה אחרת, כי 'גזירה על המת שישתכח מן הלב' (ברכות נח:), וכאן רצה הקב"ה שאלו לא ישתכחו לעולם מלבם של בני ישראל, כדי שיזכרו היטב בגנות וחומר מחלוקת, על כן הורידם חיים לתוככי עמקי האדמה, שאז לא ישתכחו מן הלב כשאר מתים, אלא לנצח נצחים יכירו וידעו כל באי עולם מה עלה בגורל בעלי מחלוקת.

בצחות ביאר הרה"ק האמרי אמת זי"ע, שאם קורח היה מת, היו קופצים לו יורשים מן הדין. והיו הללו יורשים ממנו את מידת המחלוקת המגונה. על כן נשאר קורח בחיי חיותו וירד חיים שאולה, שלא להותיר אחריו יורשים למידתו הגרועה, ובזה יתבער נגע המחלוקת מעם בני ישראל.

מ(י) דשמע ואדיש, חלפון בישתיה מאה'. וברש"י, אשריו ששומע חרפתו ושותק ומרגיל בכך, כי בשתיקתו חסך מעצמו מאה רעות שהיו עליו על ידי התגר, עכ"ל.

ובאמת, אין כל מלאך ובריה יכולים לשער את גודל התענוג והנחת רוח ששותק זה גורם בשמים ממעל לאביו אוהבו שבשמים. וכבר ידוע מה שהביא ה'חפץ חיים' בהרבה מקומות את לשונו של הגר"א זי"ע בשם המדרש 'וכל רגע ורגע שאדם חוסם פיו זוכה לאור הגנוז שאין מלאך ובריה יכולים לשער' (ואף שדבריו אמורים לגבי 'שמירת הלשון', אך גם בזה יש ענין 'שמירת הלשון', לא פחות) לג.

עושה שלום במרומו^{לד} הוא ברחמיו יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן, ויבנה ביהמ"ק בב"א מתוך הארת פנים וכל מיני ישועות.

הוא נברא מאין. וללמדך עד כמה גרועה המחלוקת שהוצרכו לשנות עליהם סדרי בראשית לב.

ולעולם אין אדם נשבר מן המחלוקת, וכך מתאמרא בשם צדיקים שהנה כתיב אצל יעקב אבינו 'ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו' (בראשית כח יא) וברש"י, התחילו מריבות זו את זו, זאת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו וזאת אומרת עלי יניח, מיד עשאן הקב"ה אבן אחת. ולכאורה יפלא, אם כבר עשה הקב"ה נס שיהיו לאבן אחת מדוע לא השלים את הנס להפכם לכרים ולכסתות, שיניח צדיק את ראשו על דבר רך, אלא, כי אי אפשר שיצא מתוך מחלוקת דבר רך וענוג כי אם דבר קשה המשבר עצם... (עיי' בר"ר סח יא).

לעומת זאת, השומע חרפתו ושותק, ונמנע מלפתוח במערכה, עליו אמרו בגמרא (שם) 'טוביה (אשרי

לב. מה יעשה האדם וינצל מהמחלוקת - ירבה בתפילה על כך, וכך כתב הרה"ק הבני יששכר זי"ע (אגרא דכלה, פר' פינחס), וז"ל. שמעתי מאת כבוד אדמו"ר הרב הק' מהרמ"מ מרימנוב זצוק"ל רמז הפסוק 'ובני קרח לא מתו' (כו יא), הגם כי קרח בעל המחלוקת מת, עכ"ז בני קרח - תלמידיו בעלי המחלוקת לא מתו... ונ"ל דנפקא מינה למיבעי רחמי (להרבות בבקשת רחמים). וכן כתב ב'בן איש חי' פר' קרח ועוד ספרים. וכוונת הדברים בתרתי, הן שיתפלל שלא יפגעו בו בעלי מחלוקת, והן שיתפלל שלא יגרר אחר היצר ויתערב במחלוקת...

לג. ומדייק ה'חפץ חיים' (בהקדמה לספרו 'שמירת הלשון', וכן מרגלא בפומיה דהגה"ק ה'סטייפלער' זי"ע) שלא אמרו שרק מי שדוחה דבריו למשך חודש או שבוע ימים יזכה לכך, אלא אפילו אם מתאפק מלדבר לרגע כמימרא בלבד (אף שלבסוף נכשל ל"ע) נמי יזכה לשכר זה.

לד. ידוע מאמר העולם שבאמירת 'עושה שלום' פוסעים לאחור בכפיפת ראש (או"ח קכ"ג א), כי הדרך להשכין שלום - אך ורק בהכנעה שיעתק ממקומו, יחזור לאחוריו שלש פסיעות ויכוף ראשו לרעהו, ואז הכל יבוא על מקומו לשלום.

ישקו העדרים

סיפר הגאון רבי פישל שעכטער שליט"א מעשה שהיה בזמן ה'מלחמה', בעיר ליאן (במדינת פראנקרייך) הגיעו הרשעים בעת כניסת השבת, והיה אז זמן תפילת קבלת שבת, בני המקום לא ידעו מה ממתין להם, אבל ידוע ידעו שהמצב לא פשוט כלל וכלל...

היה שם אחד מתלמידי נובהרדוק, שעורר את הקהל בביכהנ"ס לקרוע רחמי שמים, וכה אמר, איננו יודעים מה ממתין לנו, אבל נתחזק ונבקש את ישועת ה' מתוך אמונה ובטחון, והסביר בתוך דבריו שלכן מסתובבים בבואי בשלום, כי היהודי אומר אינני יודע מהיכן ומאיזה צד תבוא הישועה, לכן מסתובבים לכל הצדדים ממזרח עד מערב דרך דרום וחוזר ממערב עד מזרח דרך צפון - ואומרים בזה לרבש"ע, אנו סומכים עליך שתושיע אותנו, הגם כי איננו יודעים מהיכן, מאיזה צד... אבל מובטחים אנו שתעזור לנו (ומן הנראה שעושים רמז זה בכניסת השבת, כי אז הוא זמן שעל האדם לעזוב ולהניח את כל מכאוביו, לחשוב כאילו כל מלאכתך עשויה... הכל מסודר, אין מכאוב ולא יסורים, לא צרות ולא כלום, וכיצד יש בידי בשר ודם לעשות כן, רק על ידי שיבטח בה' בטחון איתן).

והמה לא ידעו שעל פתח בית המדרש מבחוץ עומד אחד ממלאכי חבלה, ובידו היה גראנאט (איזה מין כלי משחית, שהיה יכול להרוג את כל מתפללי ביהמ"ד כאחד) מוכן להשליך לתוככי ביהמ"ד, אלא שבאותו רגע שפתח הדלת הסתובבו כל הקהל כאחד ל'בואי בשלום', והלה נבהל בראותו איך שכל הקהל מסתובבים כאחד לנגדו, ותחת לזרוק הרימון לתוך ביהמ"ד התפוצץ בידו. וראו מיד כוחה של אמונה ובטחון בה'.

סיפר הגאון רבי דוד פוברסקי ז"ל, אחת משיבות נובהרדוק היתה תחת שלטון הקומוניסטון, וכמובן שאוי ואבוי היה להם אם היה השלטון מתוודע לכך, אבל, הנובהרדוקער אמר שאין מה לפחד, והישיבה התנהלה תמידין כסדרן...

באחד הימים נודע שהשלטון עומד לערוך עצרת גדולה עד מאד בדיוק ממול בנין הישיבה, שם יבואו אלפי גויים עם אנשי השלטון, והרי אוי להם אם יבחינו שיש שם 'ישיבה' במחוזם, לכן חשבו שחייבים לסגור הישיבה לכה"פ ליום אחד, שהרי אמר הקרא עת לעשות לה' הפרו תורתך, אמנם הם שלחו לשאול את הנובהרדוקער... והוא ענה שלא ישנו מאומה, הישיבה תמשיך תמידין כסדרן, ולא רק כסדרן, אלא שביום זה יהיה הכל ביתר שאת, אש להבה תבער בהיכל התורה, והוא מבטיח שמי שיתחזק באמת ביום זה לא יאונה לו כל רע...

למעשה, באותו יום נשמע קול התורה בחוץ, והנכריים כבר החלו לבוא לסדר את המקום והם שמעו את הקול... שני בחורים שרעדו נוראות ראו מהחלון שה'חברה' מתקרבים, מיהרו לחדרי הפנימיה ונחבאו תחת כרים וכסתות. ואכן, השוטרים נכנסו לבניין הישיבה וכבר עמדו על פתחו של היכל, ושם נגלה לעיניהם מחזה שמעולם לא ראו, כי המה ראו את הבחורים בוערים באש התורה, וכדרך הלומדים הם עושים תנועות משונות... צועקים זה על זה - והרי במקום לימודיהם של הנכרים אין רואים כזאת... אין 'אש' ואין תנועות וכיו"ב, והגיעו למסקנא שמדובר מ'בית משוגעים', ועפ"י החק הבינלאומי אין לגעת בבית משוגעים, ועזבו את ההיכל (ובדרכם חזרה החליטו אולי אכן כאן בית משוגעים אבל בקומות האחרות בית נורמלים, באותו זמן יצאו הבחורים ממחבואם כי היה נראה להם שהכל נרגע, ונפגשו בשוטרים שהרגום על המקום הי"ד), עכ"פ, הראית לדעת שאכן - בזמן שהקול קול יעקב אין הידיים ידי עשו, אפילו בגוב הארי - כמו שראית שהם הרגו על אתר את הבחורים שמצאו בחוץ, אבל לכל האחרים היתה שמירה מהתורה!.